

بڕیار

ژماره (٢٤)ی سالی ٢٠٢٣

بەپیش ئە و دەسەلاتەی پیماندراوه لە بىرگەي (يەكەم)ي ماددهى (دەيەم) لە ياسای سەرۆكایەتىي
ھەریمی کوردستان ژماره (١)ي سالى ٢٠٥ هەموارکراو و پالپشت بە ياساكارىي پەرلەمانى
کوردستان كە لە دانىشتىنى ئاسايى ژماره (١٤)ي رۆزى ٢٩/١١/٢٢ كردۇوو يەتى، برىارماندا بە دەركىدىنى:

ياسای ژماره (١٤)ي سالى ٢٠٢٢

ياسای رېتكىختى مامەنە كەن لەگەل ئازەل مالى و بىلانەكان

ماددهى (١):

بۆ مەبەستى حوكىمەكانى ئەم ياسايى، ئەم زاراوه و دەستەوازانە خوارەوە ماناكانى بەرامبەريان
دەگەيەنن:-

يەكەم: ھەریم: ھەریمی کوردستان - عێراق.

دووەم: وەزارەت: وەزارەتى كشتوكال و سەرچاوه كانى ئاوى ھەریم.

سېئىم: وەزىر: وەزىرى كشتوكال و سەرچاوه كانى ئاوى ھەریم.

چوارەم: بەرپىوه بەرايەتى: بەرپىوه بەرايەتى گشتى سامانى ئازەل و ۋېتىرنەرى لە وەزارەت.

پىنچەم: بەرپىوه بەرايەتى: بەرپىوه بەرايەتى ۋېتىرنەرى لە پارىزگا و ئىدارە سەربەخۆكان.

شەشەم: ئازەل مالى: ئەو ئازەلەيە كە بە سروشتى مالىيە يان شياوى مالىكىدىنە، لانەي ھەبىت يان
نەبىت، و ئازەل دىنە ناگىرىتەوە.

حەوتەم: ئازەل بىلانە: ئەو ئازەلەيە كە بە سروشت تواناي ھەلكردىنى لەگەل مروققەيە، بەلام
خاوهنى نىيە يان بەخىوکارەكەي دەستبەردارى بۇوه و گەرۆكە و لە شويىنە گشتىيەكاندا بلاو
دەبنەوە.

ھەشتم: ئازەل كىيۇي: ئەو ئازەلەيە كە دوور لە دەستى مروققە لە دايىك بۇوه، بېنى ھاوکارى مروققە لە
قۇناغەكانى ۋيانىدا پېيگەيشتۈوه و بە سروشتى خۆى لەگەل مروققدا ھەلناكات، دىنەبىت يان نا.

نۆيەم: بەخىوکارى ئازەل: ھەركەسىك كە پازىدە سالى تەواو كردىيەت، بەكىرىدىي سەرپەرشتى
وچاودىرى و رەفتار بە ئازەل مالىيە و بکات، خاوهنى راستەقينەي بىت يان ئازەلەكە لە بن
دەستىيدا بىت.

دەيىم: بەلگەنامەي تەندروستى ۋېتىرنەرى: ئەو دۆكىومىنتى يە كە لەلايەن پىزىشىنى ۋېتىرنەرىيە وە رېكىدە خربىت، و لەلايەن بەرپىوه بەرايەتىيە وە پەسەند دەكرىت.

يازدهىم: نەخۆشىيە درمىيەكان: ئەو نەخۆشىيانەن كە بە ھۆى ۋايىرس، بەكتريا، كەرووەكان، پرايۆن، و مىشەخۆرى دەرەكى وناوهكى، لە ئازەلىك بۇ ئازەلىكى دىكە بە خىرايى دەگوازىنەوە.

دوازدهىم: نەخۆشى مەرۆزەلى (هاوبەش): ئەو نەخۆشىيانەن كە لە ئازەلە وە دەگوازىنەوە بۇ مەرۆف يان بەپىچەوانەوە.

سيازدهىم: پەرأوى تۆمارى ئازەل: ئەو تىانووسەيە كە زانىارىي تايىبەت بە ئازەلى مالى و بەخىوکارەكەي يان بە ئازەلى بىلانەي تىدا تۆمار دەكرىت.

ماددهى (٢): ئامانجى ئەم ياسايم برىتىيە لە:-

يەكم: پارىزگارىكىدن لە ئازەلە مالى و بىلانەكان، پاراستنى تەندروستى ۋېتىرنەرى و رېكخىستنى بەخىوکارەن و مامەلەكىدىن لەگەلىاندا.

دوووه: پاراستنى سەلامەتى و تەندروستى مەرۆف و ژىنگە و تەندروستى گشتى لە زيانى ئازەلە مالى و بىلانەكان.

سېيىم: بىلەكىرىنەوەي كلتوري ئازەلدۆستى.

ماددهى (٣):

بەرپىوه بەرايەتى ئەم ئەركانەي خوارەوە لە ئەستۆ دەگرىت:-

يەكم:

1- كەنەنەوەي نۆرينگەي تايىبەت بە چارەسەرى تەندروستى ئازەلان و پىكھەپىنانى تىمىي پىزىشىنى ۋېتىرنەرى خولاو بۇ فرىياگۈزازى سەرەتايى و چارەسەرى پىزىشى.

2- ھەلسەنگاندىنى مەترسى بىلەكىرىنەوەي نەخۆشىيەكان و كۆنترۆلكردىنى، لە رېكەي رەسپاردىنى پشىنەرەي ۋېتىرنەرى گەرپىك، بەسەردانى مەيدانى و دەستنىشانكردىنى تاقىيەي.

3- ھەلمەتى كوتان و دابىاندىن و كەرەنتىنەكىدىنى ئازەلان و چارەسەركردىن يان لە ناوبردىنى ئازەلى نەخۆش لەبەر رۇشنىي ياسا بەركارەكانى ھەرىم.

دوووه:

دروست كەنەنەوەي نۆرينگەي تايىبەت بە چارەسەرى تەندروستى ئازەلان و دەستبەسەر و نەخۆش، ئەوانەي پىيويسىيان بە چاودىرىي تايىبەت ھەيە، تۆماركردىن و پاراستن و چاودىرىي كەنەنەوەي تەندروستىيان.

سېيىم:

1- رووپىّوي مەيدانى و بەردەۋامى ئازەلى بىلانە.

2- تۆماركردىن و رېكخىستنى ناسنامەي ئازەلى مالى و بەخىوکارانيان و دروستكەنلىنى پەرأوى دروستى ئازەلانى مالى و بىلانە.

ماددهى (٤):

ھەر كەسيك دە توانىت بەرىيە بە رايەتى يان بەشى سەرپەرشتى پەناگە كان لە بۇونى ئازەلى نە خۆش و ئەوانەي پىيوىستيان بە چاودىرى تايىهت ھە يە، ئاگادار بکاتە و.

ماددهى (٥):

لىزنه يە كى پىسپۇر لە پىزىشكانى قىتىرنەرى بەرىيە بە رايەتى يە كان، بە ھەماھەنگى فەرمانگە پەيوهندىدارە كانى سەر بە وەزارەتە كانى ناوخۇ و شارەوانى و گەشتۈگۈزار و تەندروستى و دەستەي پاراستن و چاڭىرىنى ڇىنگە، لە ھەر پارىزگا و ئىدارەيە كى سەر بە خۇ، بىيار دەدەن سەبارەت بە راگرتىسى ھاو سەنگى زۆربۇون و لەناوچوونى ئازەلەن، پالپىشت بە پىوهر و رېكارى تەندروستى قىتىرنەرى ھاواچەرخ.

ماددهى (٦):

يەكەم:

1- سەرۆكى يە كە كارگىرييە كان بە ھەماھەنگى لايەنە پەيوهندىدارە كان، شوينى بازار و گۆرەپانى كرپىن و فرۇشتى ئازەلى مالى و پىشانگاكانى خستنەرۇو ئازەلەن بە رەچاوكىدى ياسا و پىرە و رېنمايىيە بەركارە كان، دىاريىدە كەن.

2- بەرىيە بە رايەتى چاودىرى مەرجى تەندروستى و تەكىيىكى ئە و گۆرەپان و پىشانگاكانى كە لە خالى (١) ئەم بىرگە يەدا هاتۇون، لە ئەستۆ دەگرىت.

دۇوەم: مامەلە كەن بە ئازەل و پەلەوهى كىيى لە گۆرەپان و پىشانگاكانى كرپىن و فرۇشتى هاتۇو لە خالى (١) ئى بىرگەي (بە كەم) ئەم ماددهى يە قەدەغە يە.

سېئەم:

1- ھەر كەسيك، لە شوينىكى بە دەر لە و شوينانەي كە بە رېكارى هاتۇو لە بىرگەي (بە كەم) ئەم ماددهى يە دىاريىدە كەن بەن فرۇشتى ئەنجام بەت، بە پىيىزاردىنېك كە لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجاھزار دینار كە مەتر نە بىت و لە (٥٠٠,٠٠٠) پىيىج سەد ھەزار دینار زیاتر نە بىت سزا دە درېت.

2- خاوهنى شوينى كرپىن و فرۇشتى ئازەلى مالى و خاوهنى شوينى بە خىوکىرىنى بە كۆمەلى ئازەل، و پىشانگاكانى خستنەرۇو ئازەلەن بە پىيىزاردىنېك كە لە (٢٥٠,٠٠٠) دووسەد و پەنجاھزار دینار كە مەتر نە بىت و لە (١,٠٠٠,٠٠٠) يەك مiliون دینار زیاتر نە بىت، بۇ ھەر سەرپىچىيە كى بىرگەي (دۇوەم) ئەم ماددهى يە، سزا دە درېت.

3- سزاى هاتۇو لەم بىرگە يەدا دە بىت بە دوو ھېنەدە، لە كاتى دووبارە بۇونە وەي ھەمان سەرپىچى.

4- سەربارى سەپاندىنى سزاى هاتۇو لە خالى (٣) ئەم بىرگە يە، بەرىيە بە رايەتى گشتى دە توانىت بە شىوهى كاتى يان ھەمىشە بىي، بىيارى داخستنى شوينە كە بەت.

ماددهى (٧):

يەكەم:

- ئەم كىدارانە دەرھەق بە ئازەل مالى و بىلانە كان قەدەغە يە:-
- ئەنجامدانى ھەر رەفتارىكى بە ئەنقةست، كە بىيىتە هوئى ئەشكەنچەدانى ئازەل يان زيان پىيگەياندى.
- ژەھراوى كىدرىن بە ئەنقةست يان لە ئەنجامى كەمتەرخەمى.
- بە قوربانىكىدرىن ئازەلېكى مالى بە مەبەستى راواكىدرىن يان كوشتنى ئازەلېكى دىكە.
- سازدانى شەر لە نیوان ئازەلېك و ئازەلېك دىكە يان پەلەوەر و پەلەوەرىكى دىكە، بەشىوھەك بىيىتە مايهى زيان پىيگەياندى يان كوشتنى يەكىكىان.
- بەكارھىنانى ھەر دەرمانىكى وزەبەخش يان ھۆرمۇن يان سترۆيدەكان بۆ ئازەل، بەبى بىيارى پزىشکى ۋېتىپەرنەرى.
- بلاوكىرنەوهى وينە و گرتەي قىدىقىي تايىيەت بە كىدارەكانى ھاتوو لەم بىرگەيەدا لە دەزگاكانى راڭەياندى و تۆرەكۆمەلايەتىيەكان.

-٢

- ھەر كەسىك يەكىك لە كىدارانى ھاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى، دەرھەق بە ئازەلى مالى يان ئازەلى بىلانە ئەنجامبدات، بە پىيىزاردەنىك كە لە (٢٥٠,...) دووسەد و پەنچا ھەزار دينار كەمتر نەبىت و لە (١,...,١) يەك مiliون دينار زياپىر نەبىت، سزا دەدرېت.
- ئەگەر سەرپىچىكار پىشە كىرىن و فرۇشتىن و مامەلەپىيىكەن ئازەلان بىت، سزا پىيىزاردەكە دەبىتە دوو ھېننە.

دۇوەم:

- ھەر كەسىك بە ئەنقةست و بە نارەوايى ئازەلى مالى يان بىلانە بىكۈزۈت، بە بەندىرىن بۆ ماوهەك كە لە (١) يەك مانگ كەمتر نەبىت يان بە پىيىزاردەنىك كە لە (١,...,١) يەك مiliون دينار كەمتر نەبىت و لە (٣,...,٣) سى مiliون دينار زياپىر نەبىت، سزا دەدرېت.
- ئەم بارانە خوارەوه بە بارودۇخى توندكىدنى سزا دادەنرىن بۆ مەبەستى ھاتوو لە خالى (١) ئەم بىرگەيە:-
- ئەگەر كوشتنەكە بە هوئى بەكارھىنانى ژەھرەوه بىت.
- ئەگەر كوشتنەكە بە رېڭايمەكى درېندا نەبىت.
- ئەگەر كوشتنەكە بەرامبەر بىرەپارەيەك يان سودىك بىت.
- ئەگەر بىكەر تاوانەكە دووبارە بکاتەوه.

۳- ئەگەر كوشتنەكە بە ھەلە يان بە ھۆکاري كەمته رخەمى يان بە بى مەبەست بىت، ئەوا كەسەكە بە پىيىزاردىنېك كە لە (۱۰۰,۰۰۰) سەد ھەزار دينار كەمتر نەبىت و لە (۵۰۰,۰۰۰) پىئنج سەد ھەزار دينار زياتر نەبىت، سزا دەدرىت.

ماددهى (۸):

يەكەم:

۱- بە خىوکىدىن يان راھىنانى ئازەل بە كۆمەل لە ناوهندى پارىزگا و ئىداره سەربەخۇ و قەزا وناحىيە و ئەو گوندانەي كە شارەوانيان ھەيە، قەدەغەيە.

۲- بە خىوکىدىن ئازەل بە تاك، ئەگەر بىيىتە ھۆکاري شىواندى سىماي شارستانى و ئاوەدانى و زيانى تەندروستى و ژىنگەيى، قەدەغەيە.

دوووهەم:

۱- حوكى خالى (۱)ى بىرگەي (يەكەم)ى ئەم ماددهىيە، باخچەي ئازەلان و پرۆژەي بە خىوکىدىن و پەرەردە كەرنى ئازەلان بۆ نامانجى زانستى، و پىشانگاي خستنەرۇو ئازەل و پەلەوەر بۆ ما مەلەپىيىرىنى، و ھەر شوين و ئازەلىكى دىكە كە نەبىيىتە ھۆکاري شىواندى سىماي شارستانى و ئاوەدانى و زيانى تەندروستى و ژىنگەيى، ناگرىتەوە.

۲- شوينى بە خىوکىدىن و پەرەردە كەرنى ئازەلان بەو مەرجانەي لە خالى (۱)ى ئەم بىرگەيەدا ھاتوو، دواى تۆماركىرىن لە زېر چاودىرى و پىشكىنى تەندروستى ۋېتىرەنەرە بەرپىوه بە رايەتىيە كاندا، دەبىت.

۳- ژمارەي ئازەل و جۆرەكەي، مەرج و ھۆکارەكانى شىواندى سىماي شارستانى و ئاوەدانى و زيانى تەندروستى و ژىنگەيى بە رېنمايى دىاريىدە كېيت، كە وەزىرى شارەوانى و گەشتۈگۈزار بە ھەماھەنگى وەزىر و دەستەي پاراستن و چاڭكىرىنى ژىنگە دەرىدە كات.

سېيىم: ھەر كەسىك سەرپىچى حوكى خالى كانى بىرگەي (يەكەم)ى ئەم ماددهىيە بىكەت، بە پىيىزاردىنېك كە لە (۱۰۰,۰۰۰) سەد ھەزار دينار كەمتر نەبىت و لە (۲۵۰,۰۰۰) دوو سەد و پەنجا ھەزار دينار زياتر نەبىت سزا دەدرىت بۆ ھەر سەرپىچىيەك.

چوارەم:

۱- ھەر كەسىك بە دەر لە حوكى هاتوو لە بىرگەي (دووھەم)ى ئەم ماددهىيە، ئازەل بە خىو بىكەت، بە پىيىزاردىنېك كە لە (۵۰,۰۰۰) پەنجا ھەزار دينار كەمتر نەبىت و لە (۱۰۰,۰۰۰) سەد ھەزار دينار زياتر نەبىت، بۆ ھەر ئازەلىك، سزا دەدرىت.

۲- لە كاتى دووبارە بۇونەوهى سەرپىچى هاتوو لە خالى (۱)ى ئەم بىرگەيە، پىيىزاردە كە دەبىت بە سىھىنەدە، سەربارى لاپىدىن سەرپىچىيە كە لە سەر خەرجى سەرپىچىكار.

ماددهى (٩) :

كەسى سروشتى يان مەعنەوى دەتونىت ئازەل مالىيەكان بە خىيو بکات و رېگە بە زۆربۇونىان بىدات بۇ مەبەستى بازركانى، يان بۇ سوود وەرگىرن و ئارەزووى كەسى، و ئەمەش بە رېنمايى رېكىدە خربىت، كە وەزىر دەرىدە كات.

ماددهى (١٠) :

يەكەم: بە خىيو كارى ئازەل مالى پابەند دەبىت بە:-

- ١- بە خىيوكىدىنى ئازەل لە شويىن و ژىنگەي گونجاو و دايىنكىرىدىنى خۆراكى رېگەپىدرارو كە گونجاوبىت لە گەل تەمەن، جۆر، بە بىرى پىيوىست و تەندروست، و پىداويسىتىيە كانى دىكەي.
- ٢- كۆنترۆلكرىدىنى ئازەل كە لە شويىنە گشتىيە كاندا و رېگەگىرن لە زيانگە ياندن بە كەسانى دىكە و پاك راگرتىنى ژىنگەي شويىنە گشتىيە كان.

٣- پاراستنى تەندروستى ئازەل و كوتانىان بە پىيى رېنمايى پىيشىكى ۋېتىرنەرى و چارەسەر كەندايان لە كاتى نە خۆشى.

٤- بە كارھىنانى ھۆكارى گواستنەوهى گونجاو و رېپىدرارو لە گواستنەوهى ئازەل و پەلەوەرە كان، بە شىوهى كۆمەل بىت يان تاك، بە جۆرىك كە سەلامەتى و تەندروستىييان پارىزراو بىت و لە گەل پىوهەرە كارپىكراوهە كاندا بگونجىت.

٥- تۆماركرىدىيان لە پەراوى تەندروستى ئازەلان.

٦- دەستبەجى ئاگاداركرىدى بەرپۇرە بە رايەتى يان يەكەي كارگىرى لە ناوجۇونى ئازەلان يان بۇونى نە خۆشى درمى يان ھاوبەش يان گومانلىيىان.

٧- خراب مامەلە نە كردن لە گەل ئازەل، كە ئەمانە خوارەوە دەگرىتە وە:-
أ. بە كارھىنانى ئازەل كە بۇ مەبەستىيە كە لە گەل سروشته كەي گونجاو نەبىت يان لە سەرۇي توانا و تەمەنە كەي بىت.

ب. دابىن نە كردى پەناڭەي گونجاو و تەندروست بۇ پاراستنى.

ج. فەراموش كردن بە جۆرىك كە زيانى لېبىكە وىتە وە.

د. زىندانىكىرىدى يان سنورداركرىنى ئازادى و جولە بە جۆرىك كە لە گەل سروشتيدا گونجاو نەبىت.

ه. چارەسەرنە كردى لە كاتى نە خۆشى يان چارەسەر كردى بە دەر لە رېنمايى تەندروستىيە ۋېتىرنە رىيە كان.

و. ناچاركرىدى بە زىادەرپۇرى لە خواردىن و خواردىنەوە كە زيان بە تەندروستى بگەيەنىت.

ز. بە كارھىنانى لە پىشانگا و كەمپىنە كانى رېكلام كردى و كارە ھونە رىيە كان ئەگەر بىبىتە هۆي زيان پىيگە ياندىيان.

ح. ئازاردان.

دۇوهەم:

- ۱- بە خىيوكارى ئازەللى مالى بە پىبىزاردىنېك كە لە (۱۰۰,۰۰۰) سەدھەزار دينار كە متر نەبىت و لە (۲۵۰,۰۰۰) دووسەد و پەنجاھەزار زىاتر نەبىت، سزا دەدرىت، ئەگەر سەرىپىچى ھەر پابەندىيەك لە پابەندىيەكانى ھاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى بکات.
- ۲- لە كاتى دووبارە بۇونەوهى سەرىپىچى، پىبىزاردىنەكە دەبىت بە دوو ھىنىدەي پىبىزاردىنە ھاتوو لە خالى (۱) ئەم بىرگەيە.
- ۳- سەرىبارى سەپاندىنى سزاي ھاتوو لە خالى (۱) ئەم بىرگەيە، بەرىۋە به رايەتى دەتوانىت ئازەلەكە پادهستى پەناگە بکات بۇ ماوهىيەكى كاتى يان ھەمىشەيى.

ماددهى (۱۱) :

يەكەم: بە خىيوكارى سەگ يان پىشىلە، سەرىبارى پابەندىيەكانى ھاتوو لە ماددهى (۱۰) ئەم ياسايىھ، پابەند دەبىت بە:

- ۱- تۆماركىرىنى لەلاي بەرىۋە به رايەتى بە مەبەستى وەرگرتى بەلگەي بە خىيوكىرىن و ھېشتنەوهى لە مالان و شوينگە كاندا، جگە لەو كاتانەي كە وەرزى زاۋىزىيە.
- ۲- ھەلۋاسىنى ناو، ژمارە يان پىتى گونجاو و ناونىشانى لە گەردىنى، يان بە ھەر شىوازىيەكى دىكەي ھاواچەرخ، و بەرىۋە به رايەتى بەبىن بەرامبەر دەستبەسەر ئەو ئازەلانەدا دەگریت كە بىن ناو و ناونىشانى.

۳- وەرگرتى بەلگەي تەندروستى ۋىتىرەنەرى كە سەلمىنەرى كوتانى دىزى نەخۆشىيەكان و پىشكىنىنى ۋىتىرەنەرى بىت، ئەو ئازەلانەي بەلگەي تەندروستى ۋىتىرەنەرى يان نىيە كە رەنتىنە دەكىرىن لەسەر خەرجى خاودەنەكانيان تا دلىبابۇن لە وهى تەندروستن و بەلگەي تەندروستىييان بۇ دەكىرىت.

دۇوهەم: دەكىرىت پابەندىيەكانى ھاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى بۇ بە خىيوكارى ھەر ئازەلىيىكى دىكە دابىرىت، كە بەپىي پىۋىستى جۆرەكەي بە رېنمایى لەلايەن وەزىرەوە دىيارىدەكىرىت.

سېيەم:

۱- بە خىيوكارى ئازەل بە پىبىزاردىنېك كە لە (۵۰,۰۰۰) پەنجاھەزار دينار كە متر نەبىت و لە (۱۰۰,۰۰۰) سەدھەزار دينار زىاتر نەبىت، سزادەدرىت، ئەگەر سەرىپىچى پابەندىيەكانى ھاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى بکات.

۲- بە خىيوكارى ئازەل بە پىبىزاردىنېك كە لە (۵۰,۰۰۰) پىنج سەدھەزار دينار كە متر نەبىت و لە (۱,۰۰۰,۰۰۰) يەك مiliون دينار زىاتر نەبىت، سزا دەدرىت ئەگەر بە ئەنقەست و بۇ زيان گەياندن بە كەسانى دىكە سەرىپىچى پابەندىيەكانى ئەم ماددهى بکات.

ماددهى (۱۲) :

يەكەم:

۱- بە خىوکارى ئازەل لە حالەتى دەستبەرداربۇونى لە ئازەلەكە بە پاساوىكى رەوا، ئاگادارى بەرىيەتى دەكتەوه بە مەبەستى دالدەدانى لە پەناگە كان.

۲- بە خىوکارى ئازەل لەو بارەي لە خالى (۱) ئەم بىرگەيەدا هاتووه، لە سەرپابەندىيەكانى بەردەوام دەبىت تاوهكە رادەستكىرىنى ئازەلەكە بە پەناگە كان.

دۇووم:

۱- بە خىوکارى ئازەلى مالى بە پېيىزاردىنېك كە لە (۱۵۰,۰۰۰) سەد و پەنجاھەزار دینار كە متى نەبىت و لە (۵۰۰,۰۰۰) پىنج سەدھەزار دینار زىاتر نەبىت سزا دەدرىت، ئەگەر پىچەوانەي رېكاري هاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى، ئازەلەكە دەربەدەر بکات.

۲- سەربارى سەپاندى سزايى هاتوو لە خالى (۱) ئەم بىرگەيە، بە خىوکارى ئازەلى مالى بە بەخىوکار دادەنرىت تا ئەو كاتەي ئازەلەكە رادەستى پەناگە دەكرىت.

ماددهى (۱۳) :

يەكەم: بەكارھىنانى ئازەل لە تاقىكىرنەوهەكان، بۆ ئامانجى پىشىكى و زانستى رېگەپىدراو دواي رەزامەندى وەزارەتى تەندروستى يان وەزارەتى خويىندى بالا توىزىنەوهى زانستى، بەو مەرجانەي كە بەرىنمايى لەلايەن وەزىرەوە دىارىبىدەكرىت، رېگەپىدراو دەبىت.

دۇووم:

۱- هەركەسىك سەرىپىچى حوكىي بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى بکات، بە پېيىزاردىنېك كە لە (۵۰۰,۰۰۰) پىنج سەدھەزار دینار كە متى نەبىت و لە (۱,۰۰۰,۰۰۰) يەك مiliون دینار زىاتر نەبىت، سزا دەدرىت، بۆ هەرسەرىپىچىيەك.

۲- لە حالەتى دووبارەكرىدنەوهى ھەمان سەرىپىچى سزاکە دەبىتە دوو ھىنندە.

ماددهى (۱۴) :

يەكەم: لېزىنەيەك لە سنوورى پارىزگا و ئىدارە سەربەخۆكان و لە سنوورى قەزاو ناحيەكان بەپىي پىيوىستى، لە سەرۆكى يەكەي كارگىرى، نوينەرى تەندروستى، ژىنگە، پۆليس، شارەوانى و بەرىيەتى، پىتكەدەھىندرىت و ئەم ئەركانەي خوارەوە لە ئەستۆ دەگرىت:-

۱- سەربەرشتى ھەلمەتى كۆكىدەنەوه و كەرەنتىنەي ئازەلى نەخۆش و ئەوانەي پىيوىستيان بە چاودىرى تايىبەت ھەيە و رادەستكىرىنيان بە پەناگە كان.

۲- بىياردان لە سەرلەناوبىرىنى ھەر ئازەلىك كە مەترىسى لە سەرژيانى مەرۆف يان ئازەلىكى دىكە دروست بکات، ئەگەر رېگەي گۈنجاو نەبىت بۆ چارەسەر كەردىنى.

دۇووم: لايەنە سەربازىيەكان لە سنوورى سەربازگە كاندا، كارى هاتوو لە خالەكانى (۱، ۲) ئى بىرگەي يەكەم بە ھەماھەنگى لە گەل لېزىنەي هاتوو لە بىرگەي (يەكەم) ئەم ماددهى، لە ئەستۆدەگەن.

ماددهى (۱۵) :

پارىزگار و سەرپەرشتىيارى ئىدارە سەربەخۆكان و يەكە كارگىرىيە كانى دىكە، لەسەر پىشنىيازى ليژنە دەتوانن گرىيەست لەگەل لايەنى تايىەتمەند بە ئەركى هاتوو لە ماددهى (۱۴) ئەم ياسايدە واژو بکەن، بە ھەماھەنگى لەگەل وەزارەت.

ماددهى (۱۶) :

ئەگەر سزايدەكى توندتر بۇ كردارە تاونكارىيە كانى هاتوو لەم ياسايدە، لە ياسا بەركارە كاندا ھەبۇو ئەوا سزا توندەكە جىيەجى دەكرىت.

ماددهى (۱۷) :

كۆمەل و رېكخراوه تايىەتمەندە كانى پاراستنى ئازەلەن و چالاكوانانى بوارى ئازەلدۆستى و زىنگەپارىزى دەتوانن دەربارەي ھەر سەرپىچىيەك لە حوكىمە كانى ئەم ياسايدە، سكالا توڭار بکەن.

ماددهى (۱۸) :

وەزارەتە كانى پەروەردە و خويىندى بالا و توېزىنەوە زانستى، ئەوقاف و كاروباري ئايىنى، رۇشنبىرى و لاؤان، و دەستەپاراستن و چاڭىرىدىنى ژىنگە و رېكخراوه كانى بوارى ئازەلدۆستى، ھەماھەنگ دەبن لە ھەلمەتى هيئانەكايىھى كلتوري ئازەلدۆستى و ھۆشياركردنەوە سەبارەت بە ماھە كانى ئازەل و چۈنۈھى تى مامەلە كردن لەگەلەيدا، لە قۇناغە كانى خويىندىن و لەسەر ئاستى گشتى.

ماددهى (۱۹) :

يەكەم: (٪۵۰) لە سەدا پەنجاي داھاتى ئەو پېيىزاردىنانەي لەم ياسايدە هاتوون بۇ مەبەستى جىيەجيىكىرىنى حوكىمە كانى ئەم ياسايدە تەرخان دەكرىت.

دووەم: بە رېنمايىيەك كە وەزىر بە ھەماھەنگى وەزىرى دارايى و ئابوورى و شارەوانى و گەشتۈگۈزەر دەرىدەكەت، بېرى پاداشتى پىوپۇست بۇ ئەو كەسانەي كە لە كۆكىرىنى وە ئازەلەنى بىلانەدا بەشدار دەبن، دىيارىدەكەت.

ماددهى (۲۰) :

ئەمانەي خوارەوە بە رېنمايىيەك دەخريت، كە وەزىر بە ھەماھەنگى لەگەل وەزىرى شارەوانى و گەشت و گۈزارى ھەرىم دەرىدەكەت:-

۱- گۇرەپانى كېپىن و فرۇشتىنى ئازەلەن و پىشانگاي خستنە رۇوى ئازەلەن بۇ مامەلە كردن، لەبەر رۇشنايى ياسا بەركارە كانى ھەرىم.

۲- مەرجە كانى پەناگە و پېداويسىتىيە كانى.

۳- مەرجە كانى گواستنەوە ئازەلەن.

۴- رېكخستنى كارى كۆمپانىا و نووسىنگە كانى بە بازار كردن و ھاوردە و ھەنارىدە كردن ئازەلەن.

ماددهى (٢١) :

وەزىز رېنمايى بۇ ئاسان جىبەجىكىرىنى حوكىمەكانى ئەم ياسايىھ دەرددەكت.

ماددهى (٢٢) :

كار بە دەقى هيچ ياسا يان بىريارىك ناكىرىت كە لەگەل حوكىمەكانى ئەم ياسايىھدا ناكۆك بىت.

ماددهى (٢٣) :

پىويىستە لە سەرلايەنە پەيوەندىدارەكان حوكىمەكانى ئەم ياسايىھ جىبەجى بکەن.

ماددهى (٢٤) :

ئەم ياسايىھ دواى (٩٠) رۆز لە رىكەوتى بلاوكردنەوە لە رۆژنامەي فەرمى (وەقايعى كورستان)دا، جىبەجى دەكىرىت.

ھۆيەكانى دورچۈواندىن

لە پىناو پاراستنى ئازەلان و رىكخىستنى شىوازى مامەلە كىرن لەگەلىاندا، و بۇ رىكخىستنى ئەم بوارانەي لە ياسا بەركارەكانى ھەرىمدا رىك نەخراون، و بۇ چەسپاندىنلىكلىرى ئازەلدۆستى، ئەم ياسايىھ دەرچۈۋىندرى.

نىچىرقلان بارزانى

سەرۆكى ھەرىمى كورستان

ھەولىر

٢٠٢٣/٢/٥

پاپىشت بە ئەحکامى ماددهى (۱۰۵) لە ياساي تەندروستى گشتى ژماره (۸۹)ي سالى ۱۹۸۱ و مادده (۵۹) لە ياساي دەستدانە پىشەي دەرمانسازى ژماره (۴۰)ي سالى ۱۹۷۰ و مادده (۷) لە ياساي وەزارەتى تەندروستى ھەريمى كورستان- عىراق ژماره (۱۵) سالى ۲۰۰۷، بىياردرا بە دەركىدى ئەم رېنمايىي خوارەوە:

رېنمايى ژماره (۹)ي سانى ۲۰۲۳

رېنمايى بەرھەمى (دەرمانسازى/ پزىشكى) لە ھەريمى كورستان - عىراق

ماددهى (۱) : پىناسەكان

مەبەست لەم دەستەوازانەي خوارەوە، واتاكەي بەرامبەريانە، لەھەر كويىيەكى ئەم رېنماييانەدا ھاتىن:

- ھەريم: ھەريمى كورستان - عىراق
- وەزارەتى تەندروستى فيدرالى: وەزارەتى تەندروستى عىراقى فيدرال
- وەزارەت: وەزارەتى تەندروستى حکومەتى ھەريم
- بەریوه بەرایەتى: بەریوه بەرایەتى كۆنترۆلكردىنى هيinan و دروستكردىنى دەرمان و ئامىر و پىداويىsti پزىشكى لە كورستان
- دەستەي پىكخستن: دەستەيەكى حکومىيە كە بەرپرسە لە دانانى پىوهە كانى كوالىتى بۆ (بەرھەمى دەرمانسازى/ پزىشكى)، ھەروەها دانانى پىكار و رېنمايى پىويىست لەپىناو پاراستنى تەندروستى مرۆق.
- دەستەكانى پىكخستنى سەرچاوەيى: كيانى نىودەولەتىن، ئاستىكى بەرزى پىكخستنian ھەيە، ئەو بروانامانەي كوالىتى كە لەلايانەوە دەردەچن، جىيى متمانە و باوهەپىكراون.
- دەرمان: ھەر ماددهىك يان تىكەلەي چەند ماددهىكى (سروشتى، كيمياىي، گيابى يان بايۆلۆجى) بۆ كە لەسەر شىوه يەكى دەرمانسازى دروست دەكرىت. (أ) شىوهى دەركەوتى يان پاكەتبەندى بەرھەمە كە ئاماژە بۆ چارەسەرى نەخۆشى يان رىڭىزىكىرىن لە نەخۆشى دەكتات. وە/يان (ب) بۆ جىيەجيڭىدى يەكىك لەم كردارانە لە لەشى مروقدا بەكاردىت (گەراندىنەوە، راستكىرنەوە يان پىكخستنەوە كە كردارى فيسيئولۆجى يان پىكھاتەي لەش)، ئەوهش بە كردارىكى دەرمانسازى، ئىميونولۆجى، زىنده كردارى، يانىش بۆ دەستنيشانكىرىنى نەخۆشى.
- بەرھەمى دەرمانسازى: ھەر بەرھەمېك كە كۆتاشىوهى لەسەرىيەك لە شىوه كانى دەرمانسازى ئامادەكراوه يان دروستكراوه.
- بەرھەمى پزىشكى: بەرھەمېكى نادەرمانيە كە لەبوارى پزىشكىدا بەكاردىت.

دەرمانى داھىنراو: ئە و دەرمانى يە كە بە پىكەتەيە كى نۇرى و كارىگەر، دروستكراوه و بىروانامەي پاكانەي داھىناني بە دەست ھېنارە.

10- دەرمانى ھاوتا: ئە و دەرمانى يە بە ناوى زانستى دەرمانە كە وە يان ناوى بازىگانى تايىبەت بە و كۆمپانىيە خاوهنى مافى بە بازار كەردىيە تى، بە رەھم دېت و بە بازار دەكرىت. هەمان پىكەتەي كاراى دەرمانى داھىنراوى تىدايە و ھاوتەرازى ئە وە.

11- پىبەرى رېنمايكىدن: بە لگەنامەيە كە تايىبەت بە فەرمانبەرانى بە رېۋە بە رايەتى و كەرتى تايىبەت، كە لەلايەن بە رېۋە بە رايەتى و دەرددەچىت تىيدا پىداويسىتى ھونەرى و كارگىرى و رېۋوشويىنى جىبەجىكەرنى رېنمايىيە كانى تىيدا پارىزراوه و پالپىش بە پىوھرى نەتە وھىي و نىونەتە وھىي، نۇرى دەكرىتە وە.

12- پۆلەنگىرنى: كىردارى بىزار كەردىن و تاكانە وەي بە رەھمى دەرمانسازى /پىشىكى لە سەر بەنەمای پىكەتە كە يان شىوازى بە كارھېنان يان دروستكەرنى بۆ: دەرمان، پىداويسىتى پىشىكى، بە رەھمى تەندروستى و بە رەھمى جوانكارى.

13- تۆمار كەردىن: پرۆسەيە كە كە تىيدا، كۆمپانىيى بە رەھمەنەر و پىكەتى كارگە و كۆمپانىيى خاوهن مافى بە بازار كەردىن و بە رەھمى دەرمانسازى /پىشىكى دە خەرینە زېر خويىندە وە و هەلسەنگاندى تەكىيە كە بىش ئە وە مۆلەتىان پى بە خشىت.

14- بەلىستكەرنى: كىردارى نووسىنە وەي زانيارىي تايىبەت بە بە رەھمى دەرمانسازى /پىشىكى بۆ ناو داتابېسى بە رېۋە بە رايەتى.

15- كۆمپانىيى بە رەھمەنەر: ئە و كۆمپانىيە كە كارى بە رەھمەنەن يان پەرەپىدان يان دىزاين كەرنى يان گشت ئە و كىردارانەي بە رەھمى (دەرمانسازى /پىشىكى) دەكەت وە بە رەھمە كە لە زېر ناوى خۆى يان نىشانەي بازىگانى تايىبەت بە خۆى بە بازار دەكەت. مەرج نىيە كارگەي تايىبەت بە خۆى ھە بېت.

16- پىكەتى كارگە: ئە و شوينەي كىردارى بە رەھمەنەن تىيدا دەكرىت. لە يەك يان چەند بالەخانەيە كە پىكەتى كە مولۇكى كۆمپانىيى بە رەھمەنەر، يان بە كريي گرتۇوه.

17- ھاوردەكار: كۆمپانىيە كى بازىگانى لەلايەن وە زارەتە وە تۆمار كراوه و مۆلەتپىدراروه. لەلايەن كۆمپانىيە كى بىيانىشە و بۆ نوينە رايەتىكەرنى لە ھەرىمدا، دەسەلاتى پىدراروه، ھاوردەكار ئەركى هېنانى بە رەھمى پىشىكى /دەرمانسازىيە كانى لە ئەستۆدايە، ھەر ئە وېش بە رېرسىيارە لە كوالىتى بە رەھمە كان تا ئە و كاتەي دەگەنە دەستى دەرروازەي فرۇشتى.

مۆلەتى ھاوردەكەرنى: بە لگەنامەيە كە دەسەلمىنەت كە ئە و بە رەھمە سەرجەم پىيويسىتىيە ھونەرىيە كانى ھاوردەكەرنى دايىن كردۇوه.

۱۸- خاوهنى مافى بە بازاركىرىدىن: ئەو كۆمپانىيە يە كە لايەنى پە يوھندىدار ياخود بە رىۋە بە رايەتى بۇ رېكخىستنى پىنمايى مۆلەتى پىداوە بۇ بە بازاركىرىدىن بە رەھەمى دەرمانسازى/پزىشىكى لەناو ھەرىم ياخود ولاتى سەرچاگە.

۱۹- پە سەند كردنى بە لگەنامە: ئەو پرۆسە يە كە دەسەلمىنیت ئەو بە لگە يان بىروانامە يە لە لايەن دەسەلات يان كيانىك لەناو وولاتى بە رەھە مەھىئەرە و ياخود ولاتى سەرچاگە دەرچووھ، بە بى ئە وەھى هىچ ئاماژە يە ك بە دروستى يان نادرостى ناوه رۆكە كە يى بادات. مۆرى وەزارەتى دەرە و بالىۆزخانە عىراق يان نويىنە رايەتى ھەرىم لە ولاتى بە رەھە مەھىئەرە ياخود ولاتى سەرچاگە يە پىۋە يە.

۲۰- رېكارە كانى رېكخىستن: ئەو قۇناغ و ھەنگاوانە يە كە بە رەھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) تىيان دەپ رېنیت، لەپىناو بە دەستھىنانى مۆلەتى داواكراو لە بە رىۋە بە رايەتى.

۲۱- بە لگەنامە رەسەن: ئەو بە لگەنامە يە كە لە لايەن دەسەلات يان كيانىكە و دەرچووھ كە ھە لگرى زانىارىي پىۋىست تايىھەت بە بابهەتكە يە و مۆر و ئىمزا زىندۇوی لە سەرە.

۲۲- بە لگەنامە كۆپى: وينە يە كى كۆپىكراو لە بە لگەنامە رەسەن.

۲۳- واژووی ئەلىكترونى: نىشانە يە كە لە شىۋەھى پىت، ژمارە، ھىما، دەنگ يان ھەرنىشانە يە كى تر بە شىۋەھى دېجىتال لەپىراوە بە دۆكىومېنтиك، كە نىشاندەرە پە يوھندىبىيەتى لە گەل خاوهنى واژوو. ئىمزا ئەلىكترونى كاتىك باوه رېكراوە، كە بە لگەي پىۋىست لە خۇ بىرىت بۇ ناسىنە وە خاوهن ئىمزا كە و سەلماندىنى رەزامەندى خاوهنى ئىمزا كە لە سەر ئەو بابهە تانە كە لە بە لگە ئەلىكترونى كە دا ئاماژە يان پىكراوە.

۲۴- بە رەھەمى ساختە: ئەو بە رەھە مە يە كە لە سەر بە رەھە مىكى فەرمى رەسەن ساختە كراوە. بۇ مە بەستى دزىنى ناو و رەسەنایەتى ئەو بە رەھە مە، تا بتوانى بىيىتە جىڭرە وە ئەو بە رەھە مە بۇ ھە لخە لە تاندىنى خەلک تا نىشان بادات كە ئەم بە رەھە مە، ھاوتاى بە رەھە مە رەسەنە كە يە.

۲۵- بە رەھەمى خەوشدار: ئەو بە رەھە مە يە كە ھاوتا نىيە لە گەل پىۋەرە بەنەرە تىيە كانى كوالىتى (ھىز، كارىگەرە، بىگەردى، پاكتاوايى، رېزە توانە وە بە رەھە مە كە لەناو لەشدا، يە كە بۇونى كېش و پىكەتە).

۲۶- بە رەھەمى چەواشە كەر: ئەو بە رەھە مە يە كە رووبەرگى دەرمانە كە و/يان دەرماننامە كەي، زانىارى نادرост و چەواشە كارانە پىشكەش دەكات.

۲۷- بە رەھەمى ھاوتەرېب: ئەو بە رەھە مە يە كە ھاوردەي ھەرىم دەكىت و بە شىۋە يە كى فەرمى دروستكراوە و خەسلە تەكانى ھاوتاى پىۋەرە كانى كۆمپانىيائى داھىنەرە، بەلام بە بى وەرگەتنى مۆلەت لە برىكارى تاكانە تۆماركراو بۇ ئەو بە رەھە مە لەناو ھەرىمدا.

-۲۸- ووڭلىتى سەرچاواگە: ئەو ولاتى كە بەرھەمەكەي تىيا بەدەستىدىت، يان دروستىدەكىرىت، يانىش دوايىن پرۆسەي بەرچاوى ئابۇورى، تىيداھەموار دەكىرىت، يان ھەر لەۋى بۆي دەكىرىت.

-۲۹- بروانامەي سەرچاواگە: بروانامەيەكە كە لەلایەن دەستەي سەرپىشكراو لە ولاتى سەرچاواگە وە دەردەچىت، تىيدا وردەكارى كالاڭانى تىيدايە، بۇ مەبەستى دىارييکەرنى ئەو تىيچووھى كە دەبىت لە بەرامبەرياندا وەربىگىرەن.

-۳۰- دەرمان و ماددهى ژىركۈنترۇقلۇ: ماددهى خاۋى يان بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) نەك يان زىاترلەيەك ماددهى تىيدايە كە لە لىستەكانى (بۇردى نىيودەولەتى بۇ كۈنترۇلكرىنى ماددهى ھۆشىبەر) دايە، يانىش لە لىستەكانى ياساى مادده ھۆشىبەرە كان و كارتىكەرە عەقلىيەكانى ھەرىمى كورۇستان زمارە (۱) ئى سالى ۲۰۲۰ دا ھەيە يانىش ھەر ماددهىيەك كە لەسەر داواى وەزارەتەوە، بە ماددهىيەكى ژىركۈنترۇقلۇ پەسەند كرابىيت.

-۳۱- ماددهى بەسەرچوو: ئەو ماددانەن كە شىاۋ نىن بۇ بەكارھىيان بە ھۆي بەسەرچوونى ماوهى دىارييکراو كە دانراوە لەلایەن كارگەي بەرھەمەھىن.

-۳۲- ماددهى نەخواستراو: ھەر بەرھەمېيکى ناياسايى (سەرچاوهى نادىيار).

-۳۳- ھەلسەنگاندىن: پرۆسەي ھەلسەنگاندىن بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) واتە خويىندەوە بۇ دۆخى بەرھەمەكە لە بوارەكانى: دۆخى تۆمارى بەرھەمەكە و ھەروھا تۆمارى كارگەي بەرھەمەھىنەرى بەرھەمەكە لە بېرىۋەبەرایەتى، دۆخى ولاتى بەرھەمەھىنەر لە رىزىيەندى ولاتانى سەرچاوه، دۆخى شىكىرنەوەي تاقىيگەيى بۇ بەرھەمەكە و كارگەي بەرھەمەھىنەرى لە تاقىيگەكانى بېرىۋەبەرایەتى.

-۳۴- شىكىرنەوەي تاقىيگەيى: ئەو پرۆسەيەيە كە تىيدا بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) ھەمۆ شىكىرنەوەكانى فيزىياوى، كيمياوى و مايكروبایولۆجى لەسەر دەكىرىت، لەپىئاۋ دلىنيابۇونەوە لە كوالىتى بەرھەمەكە.

-۳۵- مۆلەتى بەكارھىيان: نووسراوى مۆلەتى بەكارھىيان، نووسراوىيەكە كە ماف دەدات بە لايەنى داواكارى مۆلەتى بەكارھىيان، كە بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشىكى) يەكەي، مامەلەي كرېن و فرۇشتىنى پىيوه بکات و ھەروھا بتوانىت بەرھەمەكانى بدانە بەكارھىينەر (نەخۆش).

-۳۶- چاودىرىي كارىگەريه لاوهكىيەكانى دەرمان: زانست و ئەو كردارانەيە كە پەيوهندى بە دۆزىنەوە، ھەلسەنگاندىن، تىيگەيشتن، ھەروھا رېڭرىكەرن لە كارىگەريه لاوهكىيەكان ياخود ھەر كېشەيەك كە پەيوهندى بە دەرمانەوە ھەبىت.

ماددهى (۲): ئامانج

ئامانجى ئەم پېيماييانە، دەستەبەر كەرنى بەرگەن ئاستى پەزامەندىيە لە دلىيابى و كارىگەرى و كوالىتى، لەگەل نزمەتلىك ئاستى مەترسى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى)، لەپىي پەيرەوە كەرنى پىيوھى نەتهوھىي و نېونەتهوھىي و ئەزمۇونى سەركەوتتۇرى ولاتان لەم بوارەدا.

ماددهى (٣) : دەسەلاتەكان

- ١- وەزارەتى تەندروستى / بەرپۇھەرايەتى كۆنترۆلكردنى ھېنان و دروستكردنى دەرمان و ئامىر و پىداویستى پزىشکى تاکە دەزگاي حکومىيە كە بەرپرسە لە جىبەجىكىرىنى ئەم رېنمايىە.
- ٢- بىرگە و ماددەكانى ئەم رېنمايىە دەبىت لەلايەن گشت دامەزراوه و كىان و كەسانى نېو سنوورى كارگىرىيى ھەرپىدا، جىبەجى بىرىن.
- ٣- بە بەلگە كىرىنى گشت پىكارەكانى ھونھرى و كارگىرى و ياسايى، كە بەرپۇھەرايەتى بەكاريان دېنېت، لەسەر ئاستى ستاندەرى پراكتىزەكىرىنى بەلگەنامەسازى باش.
- ٤- بە مەبەستى كەمكىرىنى ھەرپۇھەرايەتى، خېراكىرىنى پايدىكىرىنى مامەلەكان، كەمكىرىنى ھەرپۇھەرايەتى كاغەز و زىنگەپارىزى ھەرۋەھا، خۆ گۈنجاندىن لەگەل پىشىكەوتىنى تەكىلۇچىا پېيويستە بەرپۇھەرايەتى گشت نوسراوه كان، پىكارەكانى پىكخىستن و بەلگەنامەكان بەپىيى توانا بەشىۋە ئەلىكتىرۇنى دەرباتات/ئەرشىف بىات.
- ٥- دەبىت بەرپۇھەرايەتى پىبەرىيىكى رېنمايى تايىبەت بە دەستەكانى پىكخىستنى سەرچاوهىي دابنېت لەگەل دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە لايەنى كەم ھەر دوو (٢) سال جارىك پىداچوونھەوھى بۇ بىرىت و لەدواى (٣) مانگ دەبىتە مەرج.
- ٦- لەكاتى ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرى رېنمايىدا، دەبىت ماوهىيەكى دىاريڭراو دابنېت تا كۆمپانىيائى پاسپىيردرار (هاوردەكار) بتوانىت كارەكانى خۆى لە چوارچىۋە رېنمايى نوپىدا پىكخات.
- ٧- دەبىت بەرپۇھەرايەتى بە ھەماھەنگى لەگەل سەندىكاي دەرمانسازان و وەزارەت رېبەرىيىكى رېنمايى تايىبەت بە كردەكانى پىكلام كردن و بىرەدان بە بەرھەمى دەرمانسازى/پزىشکى دابنېت لە ماوهى نو (٩) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىك رېبەرى رېنمايىيەك پىداچوونھەوھى بۇ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لەدواى شەش (٦) مانگ لە گۆرانكارى كىرىنى كە دەبىتە مەرج.
- ٨- بەرپۇھەرايەتى مافى ئەوهى ھەبە بهشىۋە پىككەوتىن يان گىرىيەست داواى ھاوكارى لەلايەنى حکوومى يان كەرتى تايىبەت لەناوهە يان دەرھەوھى ھەرىم بىات، بۇ مەبەستەكانى خزمەتگوزارىي ھونھرى، لە بوارەكانى خولى راھىنان، تۆماركىردن، پىشكىنин و شىكىردنەوھى تاقىگەيى، ئەوיש لەدواى وەرگەتنى رەزامەندى پېيويست.

ماددهى (٤) : (پۆلەينكىرىنى بەرھەمەكان)

- ١- بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) دواى بەدېھىنانى پىكارەكانى پىكخىستن بە بازار دەكىن، بەپىيى پۆلەينكىرىنيان بەگوئىرە ئەم رېنمايىيانە.

- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى، رېبەرىيکى رېنمايىكىرىنى تايىبەت بۇ پۆلۈنگەردن و پىداویسىتىيە كانى لە ماواھى چوار (٤) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە و دابىت لايەنلىكىرىنى كەم دەر دوو سال جارىكىش رېبەرىي رېنمايىه كە پىداچوونە وە بۇ بىرىت، هەر گۆرانكاريەك لە رېبەرە كەدا بىرىت لە دواي شەش (٦) مانگ لە گۆرانكاري كىرىنى كە دەبىتە مەرج.

ماددىي (٥) : (هاوردەكار و كۆمپانىيە كەلگرى مافى بە بازار كىرىنى)

يەكمەم: هاوردەكار:

1- تەنھا هاوردەكار مافى ھەيە بە دواچوون بۇ ئەو كاروبارانەي رېكخىستنى هاوردەردن و بە بازار كىرىنى بەرھەمى (دەرمانسازى/پىشىكى) بىكەت كە لەم رېنمايىيەدا ئامازەيان پىكراوه، تەنھا لە بارىكدا، جىڭەلەمە باسکرايىت.

2- هەر دوو سال جارىك مۆلەتى هاوردەكار نۇئى دەكىتە وە لە رېكەوتى پىدانى يەكەم مۆلەتە وە.

3- دەبىت هاوردەكار ھەمۆ تونانكائى ھونەرى، كارگىرى و دارايى و زانستى ھەبىت بۇ بەرپىوه بىرىتلىقىنى پەزىشىسى كەدا بىرىت لە دواي نۇ (٩) مانگ لە گۆرانكاري كىرىنى كە دەبىتە مەرج.

4- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى، رېبەرىيکى رېنمايى تايىبەت بۇ پىدانى مۆلەت و نويىكىرىنى وە مۆلەتى هاوردەردن دابىت لە ماواھى سى (٣) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە و لايەنلىكىرىنى كەم دەر دوو سال جارىكىش رېبەرىي رېنمايىه كە پىداچوونە وە بۇ بىرىت، هەر گۆرانكاريەك لە رېبەرە كەدا بىرىت لە دواي نۇ (٩) مانگ لە گۆرانكاري كىرىنى كە دەبىتە مەرج.

5- ھەر كۆمپانىيە كى هاوردەكار دەبىت بەرپىوه بەرەيى ھونەرى ھەبىت كە بەرپىسيار بىت لە كاروبارى رېكخىستن و ھونەرى تايىبەت بە بەرھەمى (دەرمانسازى/پىشىكى).

6- كار و چالاكىيە كانى هاوردەكار پشت دەبەستىت بە پۆلېنى ئەو بەرھەمى (دەرمانسازى/پىشىكى) يانەي كە هاوردە و دابەش دەكەت.

7- كاروچالاكىيە كانى هاوردەكار، ئاستى پىيوىست لە ئەزمۇون و لىيەتتۇويى بەرپىوه بەرە ھونەرى كە دىيارى دەكەت (پىشىكى دەرمانساز بۇ ھەمۆ جۆرە چالاكىيە كان، پىشىك بۇ كەل و پەلى پىشىكى، پىشىكى دەدان بۇ كەل و پەلى پىشىكى دەدان، با يولۇجىسىت يان كىمياوى بۇ كەل و پەلى تاقىيە، ئەندازىيارى پىشىكى بۇ پىداویسىتى و ئامىرى پىشىكى).

8- كاروچالاكىيە كانى هاوردەكار، رېكارەكىنى رېكخىستنى داواكراو دەستنيشان دەكەت، كە دەبىت پەيرە و بىرىن، بە ئامانجى وەرگەتنى مۆلەت بۇ بەرھەمى (دەرمانسازى/پىشىكى).

9- دەبىت بەرپىوه بەرە ھونەرى، دانىشتۇوى ھەرىم بىت، خزمەتى لە پىنج (٥) سال كەمتر نەبىت و ئەندامى سەندىكاي تايىبەت بە پىشەكەي بىت.

10- هاوردەكار، تەنھا لەپاش تەواوكرىنى رېوشۇينە كانى رېكخىستن، دەتوانىت كالا كانى بە بازار بىكەت.

- ۱۱- هاوردەكار مافى فرۆشتى بەرھەمەكانى بەم لايەنانە خوارەوه ھەيە:
- أ- نەخۆشخانە، بەش و بنكە تەندروستىيە حکومىيەكان.
  - ب- ئەو عەمبار و كۆگايانە دەرمان كە بەشىوهى فەرمى مۆلەتىان لە وەزارەت يان سەندىكاي دەرمانسازانى كورۇستان وەرگرتۇوه.
  - ج- ئەو ناوهند و نەخۆشخانە تايىبەتىنە كە بە فەرمى مۆلەتىان وەرگرتۇوه.
  - د- رېكخراوه ناخکومى و خىرخوازىيەكان كە لەلايەن وەزارەتەوه مۆلەتىان وەرگرتۇوه.
  - ۵- ئەو كۆمپانيانە لەناو ھەرىمدا كار دەكەن و بنكە و تىمى پىزىشكى تايىبەت بە كارمەندانى خۆيان لە پىيگەي كاردا ھەيە.
  - و- هاوردەكارىيەكى تر كە لەلايەن وەزارەتەوه تۆماركراوه و مۆلەت پىدرابەن، بە مەبەستى دابەشكىدىن، بەشدارىيېكىدىن لە تەندەر، ياخود فرۆشتى بە لايەنانە لە خالىكەن (أ) تاكو (ھ) ئامازەيان پىكراوه. لەم بارەدا بەرپرسىيارىتى كوالىتى، سەلامەتى، وە كارىگەرى بەرھەمەكان دەكەۋىتە ئەستۆيى هاوردەكارى دووھەم لە بەرۋارى وەرگرتى بەرھەمەكان لە هاوردەكارى يەكەم. بەرپرسىيارىتە كارگىرى و رۇتىنىيەكانى ترى پەيوەست بە بەرپىوه بەرایەتى لە ئەستۆيى هاوردەكارى يەكەم دەبىت.

۱۲- دەبىت هاوردەكار، گشت زانىارى و دۆكۈمىيەتكەنەكانى تايىبەت بە بەرھەمەيەنەن وەزىزەوه، مەتمانە پىكراون) پىشكىنەن بۆ دەكەت.

۱۳- دەبىت هاوردەكار دەستەلاتى بە بازاركىرىنى بەرھەمەي (دەرمانسازى/پىزىشكى) لە كارگەيەكى بەرھەمەيەنەن ياخود كۆمپانىيەكى بىانى خاوهن مافى بە بازاركىرىنى ياخود لە كۆمپانىيَا ناوخۆيەكان وەربىگەت وە كارايى نوسراوى دەسەلاتدانەكەن لە (۱) يەك سال كەمتر نەبىت وە لە (۳) سى سال زىاتى نەبىت.

۱۴- ناكىيەت دوو هاوردەكار لەلايەن ھەمان كارگەي بەرھەمەيەنەن ياخود خاوهن مافى بە بازاركىرىنى ھەمان بەرھەم لەيەك كاتدا، دەسەلاتيان پىبىدىت.

۱۵- لە كاتى بۇونى زىاتىر لە يەك هاوردەكار بۆ يەك كارگەي بەرھەمەيەن ياخود يەك كۆمپانىيَا خاوهن مافى بە بازاركىرىنى ئەوا پىويىستە لە نوسراوى دەسەلات پىدان ئامازە بە ناوى بەرھەمەكان كرابىت بۆ ھەر هاوردەكارىيەك.

دەۋەم: كۆمپانىيَا ھەلگى مافى بە بازاركىرىنى:

۱- بەرپىوه بەرایەتى مۆلەت دەداتە كۆمپانىيا خۆمالىيەكان بە مەبەستى گۆرپىنى چالاکى زانستيان لە هاوردەكارەوه بۆ ھاوردەكار و ھەلگى مافى بە بازاركىرىنى، وە پىويىستە ئەو كۆمپانيانە لە بەرپىوه بەرایەتى تۆمار بىرىنەوه.

- ۲- بۇ پىددانى مۆلەت پىيويستە هاوردەكار پىشتر تۆمارو مۆلەت پىدرار و بىت لە وەزارەت و بەرپۇھەرايەتى وە چالاکىيەكانى تايىبەت بىت بە بوارى دەرمان.
- ۳- مەرچە بۇ گۇرىنى چالاکى بۇ ھەلگرى مافى بە بازاركىدن، هاوردەكار جىڭە لە بەرپۇھەرەي ھونەر، دەرمانسازىيەنى شارەزاي ھەبىت بۇ وەرگەتنى بەرپرسىيارىتى كە ئەزمۇونى لە دە (۱۰) سال كەمتر نەبىت لە بوارى كاروبارى جۆرى دەرمان و ئەندامى سەندىكاي دەرمانسازانى كورستان بىت.
- ۴- دەبىت هاوردەكار بۇ ئەوهى مۆلەتى كۆمپانىيەن ھەلگرى مافى بە بازاركىدن وەربىرىت، خاوهنى سىستەمى چاودىرى كارىگەرە لاوەكىيەكانى دەرمان بىت، وە مەرچە لە زېر سەرپەرشتى دەرمانسازىيەنى پاھىنراو بىت لە و بوارە و ئەزمۇونى لە پېنج (۵) سال كەمتر نەبىت و ئەندامى سەندىكاي دەرمانسازانى كورستان بىت.
- ۵- دواى وەرگەتنى مۆلەت، خاوهنى مافى بە بازاركىدن دەبىت دۆسىيەكانى ئە و بەرھەمانەي بە بازاريان دەكات بەشىوهى دۆسىيەتى كەنەتكەنەيەن بە پىيى سەندايدەكانى كۆنفرانسى نىئونەتەوهى بۇ ھاوتاكردن پىشكەش بە بەرپۇھەرايەتى بکات بە مەبەستى تۆماركىرىدىان.
- ۶- پىيويستە هاوردەكار نوسراوييەنى بەلىننامە پىشكەش بکات كەوا گەرەنتى ئە و بەرھەمانە دەكات كە بە بازاريان دەكات لە ھەرپىمى كورستان-عىراق لەپۇرى سەلامەتى و كارىگەرە و كوالىتى.
- ۷- كۆمپانىيەن ھەلگرى مافى بە بازاركىدن دەتوانىت خاوهندارىتى مافى بە بازاركىدنەكەي بگوازىتە و بۇ كۆمپانىيەكى تر كە تۆماركراوه لە بەرپۇھەرايەتى وەك ھەلگرى مافى بە بازاركىدن. بۇ ئەم مەبەستەش پىيويستە دۆكۈممىت و بەلگەي رۇون پىشكەش بکات.
- ۸- دەبىت بەرپۇھەرايەتى رېيەرېيىكى رېنمايىتى بە پىيويستىيەكان و ئەرك و مافەكان وە مۆلەت پىددانى كۆمپانىيە خاوهنى مافى بە بازاركىدن دابىتىت لە ماوهى يەك (۱) سال لە دەرچوونى ئەم رېنمايىانە و لايەنی كەم ھەر دو سال جارىك رېبەرەي رېنمايىيەكە بە پىيى پىوھە نەتەوهىسى و نىئونەتەوهىيەكان نوئى بىرىتە و پىداجوونەوهى بۇ بىرىت، ھەر گۇرانكارىيەك لە رېبەرە كەدا بىرىت لە دواى نو (۹) مانگ لە گۇرانكارى كىرىنەكە دەبىتە مەرج.
- ماددهى (۶): (پەسەند كوردى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشىكى)**
- ۱- ھەموو دەرمانىيەك دەبىت پەسەند بىرىت (لەپۇرى پىكھاتەيى كارا و ناكارا، ھېز، بەكارھىنانى، شىوهى دەرمانسازى، ژەمى دىاريڪراو و شىوازى بەكارھىنانى) بۇ دلىابۇون لەوهى كە ئەم بەرھەمە بۇ بەكارھىنانى مەرۋىي شىاوه.
- ۲- دەبىت بەرپۇھەرايەتى، رېبەرېيىكى رېنمايىتىيەكانى پەسەند كوردى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشىكى دابىتىت لە ماوهى دوو (۲) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىانە و لايەنی كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرەي رېنمايىيەكە پىداجوونەوهى بۇ بىرىت، ھەر گۇرانكارىيەك لە رېبەرە كەدا بىرىت لە دواى سى (۳) مانگ لە گۇرانكارى كىرىنەكە دەبىتە مەرج.

- ۳- هەر دەرمانىيک تەنها جارىيەت پەسەند دەكىرىت و پېچەسىتى بە دووبارە پەسەند كردن نىيە.
- ۴- هەر دەرمانىيک كە جىاواز بىت لە رۇوي پېكھاتە، ھىز، بەكارھىنان، شىوهى دەرمانسازى، ۋەمى دىيارىكراو و شىوازى بەكارھىنانى لە دەرمانى پېشىو، ئەوائەن دەرمانە وەك دەرمانىيکى نۇي پەسەند دەكىرىت.
- ۵- لەھەركاتىيک كە لەلایەن دەسەلاتىيکى نىيودەولەتى تايىھەت بە رېكخستنەوە، يان لەلایەن وەزارەتى فيدرالى يان وەزارەت يان بەرپۇھەرایەتى زانىارىيەك دەرچوو كە بسەلمىنیت ئەم دەرمانە مەترىسى دەبىت لە بەكارھىنانى مەرقىي، پەسەند كردىنى ئەن دەرمانە ھەلدە وەشىتەوە.

ماددەي (۷۲): (تۆمار كردن و بەليستكىردن)

- ۱- ھاوردەكار يان نوينەرى دەسەلات پېيدراو لەلایەن خاوهنى مافى بە بازار كردنەوە، مافى تۆمار كردن و بەليستكىردى بەرھەمە كانى ھەيە.
- ۲- بەلگەنامە كان بە زمانى كوردى يان عەرەبى يان ئىنگلىزى پېشىكەش دەكىن.
- ۳- دەبىت گشت پىيگەكانى كارگە و بەرھەمە كانىان (دەرمانسازى/پىزىشىكى) لە بەرپۇھەرایەتىدا تۆمار/بەليست بکرىت.
- ۴- دەبىت بەرپۇھەرایەتى بە شىوهى فەرمى ھاوردەكار يان كەسى دەسەلات پېيدراو لەھەمۇو بېپارەكانى تايىھەت بە تۆمار كردن (تۆمار كردن، دووبارە تۆمار كردن، ھەلپەساردەن تۆمار، گۆرانكارى لە تۆمار يان ھەلۋەشاندەنەوە تۆمار) و ھەر بېپارىيەك تايىھەت بىت بە پىيگە كارگە و بەرھەمە كانى ئاگادار بكتەوە، بەپىچەوانەوە، ئەن و بېپارەدى دراوه، كارى پىيناڭرىت.

يەكمە: تۆمار كردىنى كۆمپانىيابەرھەمەنەر و پىيگە كارگە:

- ۱- دەبىت سەرجەم كۆمپانىيا بەرھەمەنەرە كان و پىيگەكانى كارگە ناوخۆيى و بىانىيە كان بۇ بەرھەمە (دەرمانسازى/پىزىشىكى) يەكان لە ميانى تايىھەتمەندى بەرپۇھەرایەتىدا تۆمار بکرىت.
- ۲- دەبىت ھەر كۆمپانىيابەرھەمەنەر يان پىيگەيەكى كارگەي تۆمار كرراو لە وەزارەتى تەندروستى فيدرالى، لە بەرپۇھەرایەتىش تۆمار بکرىت.
- ۳- لە بەرپۇھەرایەتىدا تەنباپشت بە ھىلەكانى بەرھەمەنەر يان پىيگەي كارگەي فيدرالى دەبەسترىت.
- ۴- دەبىت بەرپۇھەرایەتى رېبەرېكى رېنمايى تايىھەت بۇ پېچەسىتىيەكانى تۆمار كردن و دووبارە تۆمار كردن و گواستنەوە و گۆرىنى ناو و زىاد كردى ھىلە بەرھەمەنەر يان نوينى كۆمپانىيابەرھەمەنەر يان پىيگەي كارگە دابىنیت لە ماوهى دوو (۲) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرەي رېنمايىيە كە پىداچوونەوە بۇ بکرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بکرىت لە دوايى شەش (۶) مانگ لە گۆرانكارى كردنە كە دەبىتە مەرج.

- ۵- ئە و چەند پىيگەي كارگە كە خاوهندارىتىيان دەگەرىتە وە بۆ يە كۆمپانىا، دەبىت ھەرىيە كە بە جىا تۆمار بىرىن.
- ۶- تۆماركىرىنى كۆمپانىاي بەرھەمھىن يان پىيگەي كارگە، لە ماوهى كارايى برووانامەي كوالىتى پىشىكەشكراو بە زىادكىرىنى يەك سال كارا دەبىت.
- ۷- بۆ دووبارە تۆماركىرىنى كۆمپانىاي بەرھەمھىن يان پىيگەي كارگە، دەبىت برووانامەيەكى نويى كوالىتى بە ماوهى كارايى نويىوھ پىشىكەش بىرىت.
- ۸- تەنها ئە و ھىللى بەرھەمھىننانەي كە لەو برووانامەي كوالىتى كە لەلايەن دەستەكانى رېكخىستنى سەرچاوهيدا دەرچوون، ئاماژەيان پىكراوه، جىئى مەتمانەن، بەپىچەوانەوھ، دەبىت پىيگەي كارگە لەلايەن بەرىيە به رايەتىيە وە بېشىكىرىت.
- ۹- دەبىت بەرىيە به رايەتى رېكى رېنمايى تايىبەت بۆ پىيوىستىيە كانى پىشىكىنى پىيگەي كارگە دابىنیت لە ماوهى شەش (۶) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە و لايەنلى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىيە كە پىداچوونەوھ بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرە كەدا بىرىت لەدواي نۆ (۹) مانگ لە گۆرانكارى كردنە كە دەبىتە مەرج.
- ۱۰- دەسەلاتى تۆماركىرىن پالپىشت بە پىشىكىنى بەرىيە به رايەتى پىينج (۵) سال دەبىت.
- ۱۱- نويىكىرنەوھى تۆماركىرىنى پىيگەي كارگە تۆماركراو، بەپىيى پىشىكىنى بەرىيە به رايەتى، دەبىت جارىكى تر پىشىكىنى بۆ بىرىتە وھ.
- ۱۲- بۆ زىادكىرىنى ھىللىكى بەرھەمھىننانى نوى بۆ كۆمپانىايەكى بەرھەمھىن يان پىيگەيەكى كارگە تۆماركراو بەپىيى برووانامەي تۆماركىرىنى فيدرالى، بە پىشىكەشكراو برووانامەيەكى نويى تۆماركىرىنى فيدرالى ئەنجام دەدريت، كە ھىلە نويىيە كە لە خۇ دەگرىت، يان بە پىرەوکىرىنى رېكارە كانى زىادكىرىنى ھىللىكى بەرھەمھىننانى نوى پالپىشت بەم رېنمايىيانە.
- ۱۳- لە كاتى گواستنەوھى پىيگەيەكى كارگە تۆماركراو لە شوينىيەكە و بۆ شوينىيەكى تر، دەبىت وھ كىيەكى كارگە نوى، بەپىيى ئەم رېنمايىيانە تۆمار بىرىت.
- ۱۴- لە كاتى گۆرىنى ناوى كۆمپانىاي بەرھەمھىن يان پىيگەي كارگە، دەبىت برووانامەي كوالىتى نوى بەناوه نويىيەكە و بە هەمان ناوئىشانى پىيگە كۆنە كە پىشىكەش بىرىت.
- ۱۵- لە كاتى روودانى ھەر گۆرانكارىيەك لە ھىلە كانى بەرھەمھىننانى ئاماژەپىكراو لە برووانامە نويىيەكەي كوالىتىدا، كە پىشىكەشكراوه بۆ مەبەستى دووبارە تۆماركىرنەوھ يان زىادكىرىنى ھىللىكى نويى بەرھەمھىننان يان گۆرىنى ناوى كۆمپانىاي بەرھەمھىن يان پىيگە يان گواستنەوھى پىيگەي كارگە كە، تەنبا ھىلە كانى ئاماژەپىكراوى بەرھەمھىننان لەناو نويىتىرين برووانامەي كوالىتىدا كارى پى دەگرىت.

- ۱۶- پىشىنەبى بۆ تۆماركىرىن و دووباره تۆماركىرىنى كۆمپانىيابىرەمەن و پىگەكانى كارگە لە بەرپۇھەرلەتىدا بەم شىوه يە:
- أ- كارگەي خۆمالى
  - ب- كارگەي كۆمپانىا جىهانىيە داھىنەرەكانى بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى)
  - ج- كارگەي بەرەمە ھاوتاكان.
- دۇوەم: تۆماركىرىنى بەلىستكەرنى بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى)
- ۱- دەبىت گشت بەرەمە كانى (دەرمانسازى/پزىشکى)، پىش ئەوھى ھاوردەي ناوھەرىم بىرىن، تۆمار يان بەلىست بىرىن.
  - ۲- بۆ تۆماركىرىنى دەرمان، دەبىت پىشوهختە پەسەند كرابىت.
  - ۳- بۆ تۆماركىرىنى يان بەلىستكەرنى ھەر بەرەمە مىكى (دەرمانسازى/پزىشکى)، دەبىت پىگەي كارگە و ھىلى بەرەمە مەھىنەن پىشوهختە تۆمار كرابىت.
  - ۴- دەبىت خاوهنى مافى بە بازاركىرىن، نۇوسراوېكى دووپاتكىرىنەوھى رۇون پىشكەش بکات، بەوھى كە ئەو زانىارى تەواوى لە سەر ناوه رۆكى ئەم رېنماييانە و ئەو رېبەرانەي رېنمايىكەرنى كە لېيانە و دېنەكايىھە، ئاشنايە بەو ئەرك و بەرپرسىيارىتى و سزايانە، كە لە پابەندىنە بۇون بەم رېنماييانە و دەكەونەوھە، ھەروھا پابەندبۇون بەم رېنماييانە بە بەشىك لە ھەر گرىبەستىك دادەنرىت، كە لە نىوان خاوهنى مافى بە بازاركىرىن و ھاوردەكار دەبەستىت.
  - ۵- دەبىت بەرپۇھەرلەتى رېبەرىكى رېنمايى تايىبەت بۆ پىویستىيە كانى تۆماركىرىن و دووباره تۆماركىرىن و گۆرانكارى لە تۆماركىرىن و مەرجەكانى ناوى بازىگانى و پاكەتبەندى و رۇوبەرگى بەرەمە كە و دەرماننامە كە و گۆرانكارىيە كانى بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) دابىت لە ماوهى چوار (٤) مانگ لە دەرچۈونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىيە كە پىداچۈونەوھى بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيە كە رېبەرەكەدا بىرىت لە دواي نۆ (٩) مانگ لە گۆرانكارى كە دەبىتە مەرج.
  - ۶- بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) پىشكەشكراو بۆ تۆماركىرىن و بەلىستكەرنى، دەبىت بەكارھېنراو بىت لە ولاتى بەرەمەنەرەي ياخود ولاتى خاوهنى مافى بە بازاركىرىن و ھەلگرى بىوانامە بەكارھېنەن بىت.
  - ۷- تۆماركىرىن و بەلىستكەرنى بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) بۆ ئەو ماوهىيە كارايە كە لە بىوانامە كوالىتى بەرەمە كە يان تۆمارى سەرەتايى بەرەمە كەدا ئاماژەي پىكراوه، سەرەپاي ئەوھىش سالىك زىادە دادەنرىت.
  - ۸- ئەگەر ئاماژە بۆ ماوهىي كارايى نەكراپوو، ئەوا ماوهى سى (٣) سال وەك ماوهىي كارايى بۆ دەرمان و ماوهى (٢) سال بۆ گشت بەرەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يە كانى تر دادەنرىت.

۹- دەكىرى دەرمان تۆمار بىكىت، ئەگەر:

أ- بىۋانامەئى تۆماركردن يان بەكارھىنانى لە دەستەيەكى رېكخىستنى سەرچاوهىيەوە وەرگرتىبىت.

ب- بىۋانامەئى تۆماركردن يان بەكارھىنانى لە دوو (۲) دەستەي رېكخىستنى ناسەرچاوهىيەوە وەرگرتىبىت.

ج- خاوهنى مافى بە بازارىكىردن بەلايەنى كەم سى (۳) بەرھەمى تۆماركرابى كاراي لە وەزارەتى تەندوستى فيدرالى ھەبىت. ئەگەر خاوهنى مافى بە بازارىكىردن تەنها خاوهنى يەك يان دوو بەرھەم بىيەت ئەوا پىويىستە بەرھەمەكەي يان ھەردوو بەرھەمى لە وەزارەتى تەندروستى فيدرالى تۆماركرابىت.

د- خاوهنى مافى بە بازارىكىردن كۆمپانىايەكى خۆمالى بىت، ياخود دۆسیيە دەرمانەكەي بەشىوهى (دۆسیيە تەكニكى ھاوتاكراو) وە بەپىي رېنمايىيەكانى (كۆنفرانسى نىونەتەوەيى بۆ ھاوتاكىردن) بەردەست بىيەت.

۱۰- لە كاتى ھەر گۆرانكارى كردىيەك لە بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشكى)، دەبىيەت پېشوهختە ئەم گۆرانكارىيە لە بەرپىوه بەرايەتى جىيگىر بىكىت، دواي پېشكەشكىنى بەلگەكان، كە ئەم گۆرانكارىيە كار لە كوالىتى و توanstى بەرھەمەكە ناكات.

۱۱- پېشىنەيى بۆ تۆماركردن و بەلىستكىردن و دووبارە تۆماركردن بۆ بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشكى) لە بەرپىوه بەرايەتى بەم شىوهىيە:

أ- بەرھەمى خۆمالى

ب- بەرھەمى داهىنراو كە بىۋانامەي پاكانەي داهىنانى ھەيە

ج- بەرھەمە گشتىيەكانى تر

سېيىم: تۆماركردن و بەلىستكىردى ماددهى سەرەتايى و خاو

۱- دەبىيەت گشت مادده سەرەتايى و خاوه كان كە كارگە خۆمالىيەكان ھاوردەيان دەكەن لە بەرپىوه بەرايەتى تۆمار يان بەلىست بىكىن.

۲- تەنها ئەمادده سەرەتايى و خاوانەي لە بەرپىوه بەرايەتى تۆمار يان بەلىست كراون مۆلەتى ھىننانە ژورەوەيان پىددەدرىت.

۳- دەبىيەت بەرپىوه بەرايەتى رېيەرېيکى رېنمايى تايىبەت بە پىويىستىيەكانى تۆماركردن، بەلىستكىردن، ھەرودە ھاوردە كردىي ماددهى سەرەتايى و خاو دابنىيەت لە ماوهى يەك (۱) سال لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانە و لايەنى كەم ھەردوو سال جارىكىش رېيەرەي رېنمايىيەكە پىداچوونەوەي بۆ بىكىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېيەرەكەدا بىكىت لەدواي نۆ (۹) مانگ لە گۆرانكارى كردىنەكە دەبىيەتە مەرج.

چوارم: هەلپە ساردن و ھەلۋە شاندنه وھى تۆمار كىردىن و بەلىستكىرىدىن

- ۱- تۆمار كىردىن يان بەلىستكىرىدىنى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى)، كە لە شىيىكىرىدنه وھى تاقىيگە يى يان ھونەرى دەرنەچىت، بەھۆكاريگە لېكى كارگە يى بەرھەمى، بە رېزە (۱۰%) يان زىاتر لە نۆرە كانى ھاوردە كىردىن، لە نېو يەك مۇلەتى ھاوردە كىردىن وھە لەدەپە سىيردرىت، بەرھەمە كەش بۇ ماوهى سالىكى تەواو مۇلەتى ھاوردە كىردىن نويى پېنادرىت لە رېكەوتى كۆتايمى ھاتنى مۇلەتى ئىستاوه
- ۲- لە كاتى دووبارە دەرنە چۈونى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) بە ھەمان ھۆكاري كە لە بىرگە (۱) دا ھاتووه، مۇلەتى ھاوردە كىردىن بەيەكجاري ھەلەدە وھە شىينرىتە وھ و رېكە بە دووبارە تۆمار كىردىن وھى يان بەلىستكىرىدىنى نادريت.

۳- تۆمار كىردىن بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) لە كاتى دەركەوتى زانىيارىي لە بارەي مەترسىيە كانى تەندروستى، كە لە بەكارھىيىنانىدا دروست دەبن، ھەلەدە وھە شىينرىتە وھ.

۴- مەتمانەي ھېلى بەرھەمەيىنان ھەلەدەپە سىيردرىت لە كاتى ھەلپە ساردىنى تۆمارى دوو (۲) يان زىاتر لە دوو بەرھەمى ئەم ھېلى لە يەك كاتدا، ھەر وھە مۇلەتى ھاوردە كىردىن نويى بۇ بەرھەمە كانى ئەم ھېلى نادريت بۇ ماوهى سالىكى لە رېكەوتى كۆتايمى ھاتنى مۇلەتە كە يان ئەو مۇلەتى ھاوردە كىردىنەي كارى پىيده كات.

۵- مەتمانەي ھېلى بەرھەمەيىنان ھەلەدە وھە شىينرىتە وھ لە كاتى دووبارە ھەلپە ساردىنى ھېلى كە لە بەرھەمان ئەو ھۆكاري كە لە بىرگە (۴) دا باسيان لېوھە كراوه و دووبارە مەتمانەي بۇ ناگەرىتە وھ.

۶- تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە بە ھەموو ھېلى بەرھەمەيىنانە كانىيە وھە لەدەپە سىيردرىت لە دەرنە نىجامى ھەلپە ساردىنى دوو ھېلى بەرھەمەيىنانى لە يەك كاتدا و رېكەش نادريت كە بەرھەمە كانى ئەم پېيگەيە مۇلەتى نويى بۇ ھاوردە كىردىن بە دەست بەيىن بۇ ماوهى سالىكى لە رېكەوتى كۆتايمى ھاتنى مۇلەتە كە يان ئەو مۇلەتى ھاوردە كىردىنەي كارى پىيده كات.

۷- تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە بە گشت ھېلى كانى بەرھەمەيىنانىيە وھە لەدەدە وھە شىينرىتە وھ لە دەرنە نىجامى دووبارە ھەلپە ساردىنى تۆمارى پېيگە بەو ھۆكاري كە لە بىرگە (۶) دا باس كراوه، و رېكەش بە دووبارە تۆمار كىردىنە وھى نادريت.

۸- تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە ھەلەدەپە سىيردرىت لە دەرنە نىجامى دووبارە تۆمارنە كىردىنە وھى پېيگەي كارگە لە ماوهى سالىكى رۇز-زمىرى لە تىپەربۇون بە سەر بپوانامەي كوالىتى يان تۆمار بە پېيى پېيىمايىيە كان، سەرەپاي ئەوھەش مۇلەتى نويى ھاوردە كىردىن بۇ بەرھەمە كانى نادريت.

۹- تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە ھەلەدە وھە شىينرىتە وھ، لە كاتى نويىنە كىردىنە وھى تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە لە ماوهى زىاتر لە يەك سالى رۇز-زمىرى لە تىپەربۇون بە سەر بپوانامەي كوالىتى، سەرەپاي ئەوھەش گشت مۇلەتى ھاوردە كىردىن بەرھەمە كانى ھەمان پېيگەي كارگە ھەلەدە وھە شىيندرىنە وھ.

۱۰- تۆمار كىردىنى پېيگەي كارگە لە كاتى گۇرپىنى يان گواستنە وھى بۇ پېيگەيە كى نوي ھەلەدە وھە شىينرىتە وھ.

پىنچەم: مەرجە كانى تۆمار كىردىن

- ۱- ھىچ بەرھەمەيىك تۆمارنا كىرىت، ئەگەر ھەلگرى ناوىيىكى بازىرگانى ھاوشىيە ناوى بازىرگانى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) داھىنراو بىت، ھەتا ئەگەر لە بەریوبەرایە تىش تۆمارنە كرابىيت.

- ۲- ھىچ بەرھەمېك تۆمارناكىت، كە ناوىكى بازركانى ھاوشىوهى ناوى بازركانى بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشىكى) كە لە بەرىيە بەرایەتىدا لە ھەمان رېزبەندىدا تۆماركراو بىت.
- ۳- ھەمان بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشىكى)، لە ھەمان خاوهن مافى بە بازاركىرنەوە، بە دوو ناو لە بەرىيە بەرایەتى، تۆمار ناكىت.
- ۴- دەبىت سەرچەم زانىارىيەكانى سەر رووبەرگ و دەرماننامەكە بە زمانى كوردى، ئىنگلىزى يان عەرەبى نووسراپىت و بەشىوهىك نووسراپىت كە لابىدن و سرپىنهوهيان ئاسان نەبىت.
- ۵- دەبىت ئەو بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشىكى) يەى كە لە ژىرمافى ئىمتىازدا دروستكراوه، نووسراوى پەزامەندى كۆمپانىيە دايىك (ھەلگرى لۆگۈي بازركانى پەسەن) لە سەر تۆماركىرنى ئەم بەرھەمە لە بەرىيە بەرایەتىدا ھاپىچ بکىت.
- ۶- مەرجە لۆگۆ و ناو و ناونىشانى خاوهن مافى بە بازاركىرنەن لە سەر رووبەرگى دەرھەۋى پاكەتەكە و سەر بەرھەمەكە ئاماژەپىكراپىت، بەلام مەرج نىيە ناو و ناونىشانى كۆمپانىيە بەرھەمەپىنەر ئاماژەپىكراپىت.
- ۷- ئەگەر ناو و ناونىشانى پىيگەي بەپاكەت كىردن و پىيگەي كارگە جىاواز بىت لە خاوهن مافى بە بازاركىرنەن، دەبىت لە دەرماننامەكەيدا، ئاماژە بە ھەموويان بکىت.
- ۸- ئەو بەرھەمى (دەرمانسازى/پىزىشىكى) يانەى كە پىيوىستيان بە دەرماننامە نىيە، ئەوا دەبىت ناو و ناونىشانى خاوهن مافى بە بازاركىرنەن و پىيگەي كارگە كەيان لە سەر رووبەرگى دەرھەۋى پاكەتەكە و سەر بەرھەمەكە نووسراپىت.

شەشم: تۆماركىرنى بەرھەمى دروستكراو بەپىي گۈرۈپەست

- ۱- دەبىت تۆماركىرنى پىيگەي كارگە و ھېلى بەرھەمەپىنەن پالپىشت بەم رېنماييانە، پىش تەواوكىرنى تۆماركىرنەن/بەليستكىرنى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشىكى ئەنجام بدرىت.
- ۲- تۆماركىرنى بەرھەمى دروستكراو بەپىي گۈرۈپەست ھەمان رېنماييانەكەن تۆماركىرنەن/بەليستكىرنى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشىكى كەلەم رېنماييانەدا ھاتوون لە سەر جىبەجى دەكىت.
- ۳- بۇ تۆماركىرنى/بەليستكىرنى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشىكى بەپىي گۈرۈپەست پىيوىستە دۆسىيە بەرھەمەكە پىشكەشى بەرىيە بەرایەتى بکىت.

حەوتەم: گۆرۈنى برىكار لە ھاوردە كارىكە وە بۇ يەكىكى تر

- ۱- دەكىت برىكار لە ھاوردە كارىكە وە بۇ يەكىكى تر بگۇرۇدرىت، لە كاتى كۆتا ياهاتنى ماوهى نوسراوى دەسەلات پىدانى ھاوردە كارى يەكەم.
- ۲- ئەگەر ھاتوو ماوهى كارايى نوسراوى دەستەلات پىدانى ھاوردە كارى يەكەم بە كۆتا نەھاتبىت، ئەوا دەبىت كۆمپانىيە دروستكەر يان خاوهن مافى بە بازاركىرنەن، پەزامەندى ھاوردە كارى يەكەم بۇ گۆرۈنى برىكار بە دەست بىئىت.

۳- لە كاتى گۆرۈنى برىكار، پىويىستە كارگەي بەرھەمەين يان كۆمپانىي خاوهنى مافى بە بازاركىردن رەچاوى بىرى كۆگاكراوى بەرھەمەكاني بکات لەلايەن برىكارى يەكەمەوه، بۇ ئەوهى برىكارى يەكەم بتوانىت بىرى كۆگاكراو بە بازار بکات ياخود رادەستى برىكارى دووھم بکات بەر لەوهى بەرھەمەكان بەسەر بچن.

۴- لە كاتى بۇونى برىيارىكى دادوھرى لەلايەن ناوبىزىكارەوه، بەپىسى گرېبەستى بەستراو لەنیوان ھەردۇو لايەنەكەدا، ھەر كاتىك دادگا بە كۆتايهىنانى گرېبەستە كە برىار دەدات، ئەوا كارگەي بەرھەمەين يان خاوهن مافى بە بازاركىردن مافى گۆرۈنى برىكارى بۆ ھاوردەكارىكى تر دەبىت.

ماددهى (۸) : (نرخ دانان)

۱- ھەموو بەرھەمەكاني (دەرمانسازى/پزىشکى) پېش وەرگرتنى مۆلەتى ھىنانە ژوورەوه يان مۆلەتى ھاوردەكىردن لە بەریوھبەرایەتى دەبىت بە پرۆسەي نرخ داناندا بىروات و نرخى بۆ دابنرىت.

۲- دەبىت بەریوھبەرایەتى، رېبەرېكى رېنمایى تايىبەت بۆ نرخ دانانى بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يەكان دابنېت لەماوهى چوار (۴) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمایيانە و لايەنلىكىم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرەي رېنمایيەكە پىداچوونەوهى بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لەدواى سى (۳) مانگ لە گۆرانكارى كىردىنەكە دەبىتە مەرج.

ماددهى (۹) : (مۆلەتى ھاوردەكىردن و ھەنارەتكىردن)

يەكەم: مۆلەتى ھاوردەكىردن

۱- تەنها ئەو بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يانەي كە لە بەریوھبەرایەتى بەلىست و تۆمار كراون، مۆلەتى ھاوردەكىرنىان پىددەدرىت.

۲- مۆلەتى ھاوردەكىرنى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) تەنها بۆ ھاوردەكارى رېڭەپىدرارو دەدرىت و دەرەھچىت.

۳- دەبىت بەریوھبەرایەتى رېبەرېكى رېنمایى تايىبەت بۆ پىويىستە كەنەي ھاوردەكىردن دابنېت لەماوهى دوو مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمایيانە و لايەنلىكىم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرەي رېنمایيەكە پىداچوونەوهى بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لەدواى نۇ (۹) مانگ لە گۆرانكارى كىردىنەكە دەبىتە مەرج.

۴- مۆلەتى ھاوردەكىردن تەنها بۆ ماوهى سالىك كارا دەبىت، دەشىت بۆ ماوهى دوو مانگىش درېز بىرىتە و ئەگەر ھاتوو داواى نويكىرنەوهى مۆلەتە كە كرابىت و بەلگەنامە پىشكەشكراوهەكەن لە چاوهەرۇانى ھەلسەنگاندىدا بن. بەپىچەوانەوه، ئەوا لەگەل دوايىن رۆزى ماوهى كارايى، مۆلەتە كەش بەسەر دەچىت.

۵- مۆلەتى هاوردەكىردن مافى هاوردەكار بۇ هاوردەكىردى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشىكى) دەپارىزىت، سەرەت ئەندازىيەنى كە دەشىت بەسەر دۆخى تۆماركىردى بەرھەمە كە يان پىيگەي كارگە كەي بىن.

۶- دەكىيەت مۆلەتى هاوردەكىردن بۇ يەك بەرھەم يان كۆممەلىك بەرھەم دەرىچىت كە ھەموويان ھەمان پىيگەي كارگە يان ھەيە.

۷- لەكاتى سەلماندى ئەوهى كە بەرھەم يان پىيگەي كارگە، تايىبەتمەندىيەكەنلىكى كوالىتى پىيشىل كردووه، كە لەسەر ئەنەن بەنەمايانەنەن تۆمار كراوه و ئەگەرى مەترسى لەسەر تەندروستى مەرۆق ھەيە، ھەلدەوەشىنرىتەوە.

۸- بۇ پىيدانى مۆلەتى هاوردەكىردن بۇ بەرھەمى ژىركۆنترۇقلۇ، دەبىيەت سەرەتا نووسراوى رەزامەندى لەلايەن وەزارەتەوە وەرگۈرتىت كە تىيىدا ئاماژە بە جۇر و بىر و كۆمپانىيە بەرھەمەيىنەر و ولاتى سەرچاوگە كەي كرايىت.

۹- نموونەي پزىشىكى بە خۆرایى، پىيوىستيان بە مۆلەتى هاوردەكىردن نىيە.
دۇووم: مۆلەتى ھەنارەتكەن

۱- بەریوە بەرایەتى كارئاسانى دەكەت بۇ پىيدانى مۆلەتى ھەنارەتكەن بۇ كارگە خۆمالىيەكەن بەھەماھەنگى لەگەل دەزگا پەيوەندىدارەكەنلىكى تر لە چوارچىوھى ياسا و رېنمايىيە بەرکارەكەن لە ھەرىمى كورستان-عىراق بە مەبەستى ھەنارەتكەن بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشىكىيەكەن) يان بۇ دەرھەوھى ولات.

۲- تەنها ئەنەن بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشىكى) يانەن لە بەریوە بەرایەتى تۆمار و بەليست كراون مۆلەتى ھەنارەتكەن دەرىت.

۳- مۆلەتى ھەنارەتكەن تەنها بۇ كارگەي بەرھەمەيىنەر ئۆرمەنلىكى تۆماركراو لە بەریوە بەرایەتى دەرىت و دەرىدەچىت.

۴- دەكىيەت مۆلەتى ھەنارەتكەن بۇ يەك بەرھەم يان زياڭىز دەرىچىت كە ھەموويان ھەمان پىيگەي كارگە يان ھەيە.

۵- بۇ پىيدانى مۆلەتى ھەنارەتكەن بۇ بەرھەم و ماددهى ژىركۆنترۇقلۇ دەبىيەت ھەنارەتكەن سەرەتا نووسراوى رەزامەندى لەلايەن وەزارەتەوە وەرگۈرتىت.

۶- دەبىيەت بەریوە بەرایەتى رېبەرېكى رېنمايىي تايىبەت بۇ پىيوىستىيەكەنلىكى ھەنارەتكەن دابنېت لەماوهى (۹) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىيانەن و لايەنلىكى كەم ھەر دوو سال جارېكىش رېبەرەي رېنمايىيە كە پىيداچوونەوھى بۇ بىرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لە دواي چوار (۴) مانگ لە گۆرانكارى كەندا كە دەبىتە مەرج.

ماددهى (۱۰) : مۆلەتى هىنانە ژوورە وە (رېگەپىدان)

- مۆلەتى هىنانە ژوورە وە تەنها بۇ ھىنانە ژوورە وە بەرھەمە كانە، نابىت مامەلە بە بەرھەمە (دەرمانسازى / پزىشىكى) يە كانە وە بکرىت تاكو مۆلەتى بە كارھىنان وەردەگرىت و ستيكەرى بەرپۇوه بەرايەتلى دەدرىت.
- مۆلەتى هىنانە ژوورە وە بۇ ھەر بارىك تەنها يەك جار دەدرىت وە ماوەكە (۹۰) رۆز دەبىت.
- مۆلەتى هىنانە ژوورە وە بەرھەمە دەرمانسازيانە دەدرىت كە لە لىستى نىشتىمانى دا پەسەند كراون وە ھىل و پىيگە كارگە بەرھەمە ھىنانيان لە بەرپۇوه بەرايەتلى تۆمار كراون و مۆلەتى ھاوردەكىرىنىان ھەيە.
- مۆلەتى هىنانە ژوورە وە بەرھەمە پزىشىكى يانە دەدرىت كە پىيگە سەرەكى كارگە بەرھەمە ھىنانيان لە بەرپۇوه بەرايەتلى تۆمار كراوه يان بە لىست كراوه و گشت پىيگە و ھىلەكانى تر بە لىست كراون.
- دەبىت وىئەيەكى روونى بەرھەمە راستەقىنه كە پىشكەش بکرىت لە گەل ژمارە نۆرەكە، كە ھاوردەكار ھاوردەيان دەكات.
- دەبىت گشت بە لگەنامە كانى باركردن، رەسەن و پەسەندكراو بن، يان بە لىننامە يەكى پىشوهختەيان دابىت بۇ دابىنكردىنيان لە ماوەي يەك مانگ لە رېكەوتى مۆلەتى هىنانە ژوورە وەدا.
- دەبىت بەرپۇوه بەرايەتلى رېبەرېكى رېنمايى تايىهت بۇ پىويستىيەكانى هىنانە ژوورە دابىت لە ماوەي دوو (۲) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جاريكىش رېبەرى رېنمايى كە پىداچوونە وە بۇ بکرىت، ھەر گۆرانكاريەك لە رېبەرە كەدا بکرىت لە دوايى چوار (۴) مانگ لە گۆرانكاري كردنە كە دەبىتە مەرج.

يەكمە: دەرمان و ماددهى ژىركۈنترۇقلۇ

- رېكە بە هىنانە ژوورە وەيان دەدرىت لە سەر بەنەمای مۆلەتى ھاوردەكىرىن پالپىشت بەر زامەندىيەي كە پىشتر لە وەزارەتە وە پىيى دراوه.
- دەبىت بەرپۇوه بەرايەتلى رېبەرېكى رېنمايى تايىهت بۇ دەرمان و بەرھەمى ژىركۈنترۇقلۇ دابىت؛ لە ماوەي شەش (۶) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جاريكىش رېبەرى رېنمايى كە پىداچوونە وە بۇ بکرىت، ھەر گۆرانكاريەك لە رېبەرە كەدا بکرىت لە دوايى چوار (۴) مانگ لە گۆرانكاري كردنە كە دەبىتە مەرج.

دۇوومە: كۈينى حکومى (گىرېبەستى حکومى)

- دەبىت دامەزراوه كانى حکومەت تەنبا ئەو بەرھەمە (دەرمانسازى / پزىشىكى) يانە بىرپەن كە لە بەرپۇوه بەرايەتىدا مۆلەتى بە كارھىنانيان ھەيە و ھەستىكەرى بەرپۇوه بەرايەتىان پىووه يە.

سېيىھەم: دەرمانى دەگەن و شىرىپەنجه و پىكوتەكان

۱- ھاوردەكردنى دەرمانى دەگەن و شىرىپەنجه و پىكوتەكان بۆ كەرتى گشتى و تايىبەت، كە لەلىستى نىشتمانى دا نەبن (پەسەندىكراو نەبن)، تۆمار و بە لىست نەكرا بن يان دابىنكردن و دەستكەوتنىان ئەستەم بىت، دەبىت ھاوردەكار رەزامەندى وەزارەتى ھەبىت.

۲- دەبىت بەرپىوه بەرأيەتى رېيەرىيکى رېنمايى تايىبەت بۆ دەرمانى دەگەن و شىرىپەنجه و پىكوتەكان دابىنیت؛ لەماوهى شەش (۶) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېيەرىي رېنمايى كە پىداچوونەوە بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكاريەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لەدواي چوار (۴) مانگ لە گۆرانكاري كە دەبىتە مەرج.

چوارەم: نەخۆشخانە تايىبەت و ناوەندى پىزىشى تايىبەتمەند

۱- لەكاتى ئاواكىدى نەخۆشخانە يان ناوەندىكى پىزىشى تايىبەتدا، دەكىن كەلۈپەلە پىيوىستەكان بۆ راخستنى ناوەندەكە ھاوردە بىرىن. تەنيا لە ماوهى راخستنى ناوەوەدا، مافى ھەيە، داواي مۆلەتپىدانى ھىنانە ژوورەوە پىداويسىتى و كەلۈپەلە كان پىشكەش بکات.

۲- دەبىت گشت پىوهەرە جىيەجىكراوەكانى ئامرازەكان و ئامىرە ھاوردەكراوەكان لەناو مۆلەتى ھاوردەكردن، لەسەر گشت نەخۆشخانە و ناوەندە تايىبەتكان جىيەجى بىرىن. ھەروھا، دەبىت نەخۆشخانە و ناوەندە تايىبەتكان فەرمابىھەرە شارەزاييان بۆ كارېكىرىدى ئامراز و ئامىرە پىزىشىكىيەكان ھەبىت.

۳- فرۆشتنى ئامراز و ئامىرە ھاوردەكراوەكان، قەدەغەيە؛ تەنها دەكىن بگەرپىرىنەوە بۆ سەرچاواه رەسەنەكە خۆيان بە مەبەستى گەراندەوەي يەكجارەكى يان نۆزەنكردنەوەي.

۴- دەبىت نەخۆشخانە و ناوەندە تايىبەتكان، تۆمارى سەرچەم ئامىر و ئامراز و پىداويسىتىيە ھاوردەكراوەكانيان ھەبىت، لەگەل پاراستنى گشت پسولە رەسەنەكان و خستەرۇوييان بۆ پرۆسەكانى پىشكىنин.

پىنچەم: رېكخراوە ناھىمى و خىرخوازىيەكان

۱- دەبىت رېكخراوەكان، لە فەرمانگەي رېكخراوە ناھىمى كەن تۆمار كرابىن.

۲- دەبىت رېكخراوەكان لە سىستەمى بەرپىوه بەرأيەتى خۆيان تۆمار بىلن.

۳- دەبىت رېكخراوەكان بەلايەنى كەمەوە دەرمانسازىيەك وەكە بەرپرسى كاروبارى جۆرى دەرمان دىيارى بکات كە دەبىت دانىشتۇوى ھەريم بىت.

۴- رېكخراوەكان رېگەيان پىدەدرىي ئامىرى پىزىشى بەبىن ھىچ مەرجىيەكى تۆمار ھاوردە بىلن، جەڭ لە دەرمان كە دەبىت لە لىستى نىشتمانى دەرمان دا پەسەند كرابىن.

۵- رېكخراوەكان بۆ ھاوردەكردن مۆلەتى ھىنانە ژوورەوەيان پىدەدرىي، وە دەرمانى ژېر كۆنترۆل دەبىت لە ژېر سەرپەرشتى وەزارەت بىت.

٦- رېكخراوه کان بەرپرسىارن لە سەر (سەلامەتى و كۆاليتى و كاريگەرى) بەرھەمە كان كە هاوردەيان دەكەن، دابەشىرىنى بەرھەمە هاوردەكراوه کان تەنیا لە ناوجەكانى بۇونىاندا دەبىت، لە زىر سەرپەرشتى دەرمانسازى بەرپرس وە راپۆرتىك لە سەر چۈنیەتى دابەشىرىنى بەرھەمە هاوردەكراوه کان دواى گەيشتنى بە ھەرىمى كورستان پېشكەش بە رېيەتى بکەن.

٧- دەبىت ئەو بەرھەمانەي لەلایەن رېكخراوه کان هاوردە دەكىن، بە خۆرایى دابەش بکىن وە نابىت مامەلەي كېن و فروشتىيان پېيە بکىت.

٨- رايى كردنى مامەلەي رېكخراوه کان ناخىرىتە نۆرەوە لە گەل كۆمپانيا كان (هاوردەكارەكان) پېشىنە بۇ رايى كردنى مامەلە كانىيان دەبىت.

٩- بەرېيە بەرایەتى لە ھەركاتىكدا پېيويست بىت بە دوا داچوون بۇ راپۆرتى پېشكەش كراو دەكات.

شەھەم: بارى ترانزىت

١- ئەو بەرھەمانەي كە مۆلەتى هاوردەكىدىيان لە وەزارەتى فيدرالى و يان نووسراوى نووسىنگەي دەركەرنى گومرگى لە نەينەوا، يان نووسراويىكى فەرمى لە وەزارەتى تەندروستى فيدرالى وەرگەتتۈوه، مۆلەتى هيئانە ژوورەوە يان پېدەدرىت بە مەرجى ئەوهى راستەخۆ بۇ دەرەوەي ھەرىم بگوازىرىنەوە و بە بازار نەكىن.

٢- ئەو بەرھەمانەي كە بە ترانزىت بۇ ولاتانى دەرەوبەر بە ھەرىمى كورستاندا دەگوازىرىنەوە پېيويستە مۆلەتىان ھەبىت لە وەلاتەي كە بەرھەمە كانىيان بۇ دەروات بە مەرجى ئەوهى راستەخۆ بۇ دەرەوەي ھەرىم بگوازىرىنەوە و بە بازار نەكىن.

٣- بۇ گواستنەوەي بەرھەمى دەرمانسازى و پزىشىكى بەشىوهى ترانزىت لە رېيگەي ھەرىم كورستانەوە دەبىت كۆمپانيا كان و رېكخراوه کان بۇ وەرگەتنى مۆلەت داوا كارىيە كانى رېبەرى هيئانە ژوورەوە جىبەجى بکەن.

حەۋەم: ئەو بارانەي كە بە دەرن لە رېئنمايىيە كانى مۆلەتى هيئانە ژوورەوە

١- ئەو بەرھەم و نموونانەي بۇ مەبەستى پېشكەش كردن يان بەشدارى پېكىرىدىيان لە چالاكىيە كان يان كۆنفرانسە كان يان پېشانگە كان، يان لە ھەر جۆرە چالاكىيەكى تر بەكاردىن، نووسراوى لارى نەبوونى پېدەدرىت بەپىيى نووسراويىك كە لە لايەنلى پەيوەندىدار پشتىگىرى يان بەشدار بۇونى پشتىراستكراپىتەوە.

٢- دەبىت بەرھەم و نموونە كان بە بىرى سنوردار داوا بکىن و نابىت كېن و فروشتىيان پى بکىت.

ھەشتەم: بەرھەمە كانى بە كارھىنانى كەسى

١- رېيگە بە هيئانە ژوورەوەي ھەر بەرھەمەيىكى دەرمانسازى و پزىشىكى دەدرىت كە نەخۆش بۇ چارەسەرى تايىبەت بەخۆي بەكارى دەھىنەت، بەپىيى راپۆرتى پزىشىكى چارەسەر كارىاخود

نوسرابوی نەخۆشخانە تایبەتمەندە حکومىيەكان و تىيىدا ئاماژە بە گشت زانىارىيەكانى تايىەت بە نەخۆش و جۆرى نەخۆشىيەكەي و ناوى دەرمانەكانى و ھېز و بېرى بەكارھينانيان و ماوهى چارەسەركەرنەكە كرابىيت.

۲- داواكاري هينانە ژوورەوەكەش لەلايەن نەخۆش يان كەسىكى نزىكىيەوە پىشىكەش دەكربىت و نوسراوبى لارىنەبوونى پىددەدرىت.

۳- دەبىت ئەم بەرھەمانە لە بازارەكانى خۆماندا نەبن و بە بېرى سەنۋوردار داوابكىن وە بەھىچ شىيەدەك نايىت مامەلەكىن و فرۇشتىنيان پىوه بکربىت.

نۇيەم: بەرھەمى خۆمالى و بىيانى هاتوو لە پارىزگاكانى ترەوە بۇ ناو ھەرىم

۱- بەرھەمه كانى خۆمالى عىراقى كە ھاوردەي ھەرىم دەكىن، ئەگەر ھەلسەنگاندىن يان مۆلەتى بەكارھينانيان لە وەزارەتى فيدرالىيەوە نەبىت ئەوا مۆلەتى هينانە ژوورەوەي پى دەدرىت لەسەر بىنهماي بىوانامە شىكەرنەوە كارگەكە و لىستى باركەدن، بە رەچاوكەرنى تۆمارى پىگەي كارگە و ھىلى بەرھەمهىنان و بىريكارنامە ياخود نوسراوبى دەسەلاتپىدان.

۲- بەرھەمه كانى بىيانى كە لە عىراقەوە ھاوردەي ھەرىم دەكىن و مۆلەتى ھاوردەكرنىان ھەيە، ئەگەر ھەلسەنگاندىن يان مۆلەتى بەكارھينانيان لە وەزارەتى فيدرالىيەوە نەبىت ئەوا مۆلەتى هيinanە ژوورەوەي پى دەدرىت لەسەر بىنهماي مۆلەتى ھاوردەكردىن وەزارەتى فيدرالىيەوە كۆپىيەك لە بىوانامە شىكەرنەوە كارگەكە و لىستى باركەدن، بە رەچاوكەرنى تۆمارى پىگەي كارگە و ھىلى بەرھەمهىنان و بىريكارنامە ياخود نوسراوبى دەسەلاتپىدان.

۳- بېن مۆلەتى ھاوردەكەدن لە ھەرىم، مۆلەتى هيinanە ژوورەوە بە بەرھەمه كانى خۆمالى و بىيانى دەدرىت كە لە حکومەتى فيدرالىيەوە ھەنارەدەي ھەرىم بکربىت، بە مەرجىك بىوانامە شىكەرنەوەي تاقىيەكى يان مۆلەتى بەكارھينانيان لە وەزارەتى فيدرالىيەت، بە رەچاوكەرنى تۆمارى پىگەي كارگە و ھىلى بەرھەمهىنان و بىريكارنامە ياخود نوسراوبى دەسەلاتپىدان.

ماددهى (۱۱) : (دەرخستەي سەنۋور و خالەكانى پىشكىن)

۱- دەبىت گشت بەرھەمه كان بەپىي ئەو مەرجانەي كە پىيانەوە تۆمار و بەلىستكراون (پلهى گەرمى و شى و رۇناكى) بگوازىرىنەوە ھاوردەكاريش بەرپرسىيارە لە مسوگەرکەرنى بەرھەمه كان و كۆڭاڭىدەن بە بەرددەوامى لە دۆخانەدا.

۲- تەنها ئەو بەرھەمانەي كە مۆلەتى ھاوردەكەدن يان مۆلەتى هيinanە ژوورەوەي يان پىدرادە، رېگەي پەرىنەوەي يان پى دەدرىت، ئەويش پاش دلىبابونەوە لە دۆخى بارەكە و خەسلەتى بەرھەمه كان.

۳- پىشكىن و دلىبابونەوە لە دۆخى بارەكان و خەسلەتى بەرھەمه كان و مۆلەتى ھاوردەكەدن وەيinanە ژوورەوە لەرپىگەي ھۆبەكانى بەرپىوه بەرایەتى دەبىت لە خالە سەنۋورييەكان.

مادده (۱۲) : (ھەلسەنگاندن و شىكىرنەوهى تاقىگەيى مۆلەتى بەكارھىنان)

۱- تاقىگەكانى كوالىتى كۆنترۆل سەر بە بەرىۋەبەرايەتى، تاكە لايەنى فەرمىيە كە دەسەلاتى بۆ ھەلسەنگاندن و شىكىرنەوهى تاقىگەيى و پىدانى مۆلەتى بەكارھىنان و سەتىكەرى بەرىۋەبەرايەتى بۆ بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) ھەيە.

۲- دەستورى دەرمان كە بۆ شىكىرنەوهى تاقىگەيى لە بەرىۋەبەرايەتى باوەرپىكراوه و كارى پىىدەكىت بىرىتىن لە: دەستورى دەرمانى بەرىتانى، دەستورى دەرمانى ئەمريكى، دەستورى دەرمانى ئەوروپى.

۳- بىنەماي شىكىرنەوهى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) لە بەرىۋەبەرايەتى، دەستورى دەرمانە، لە حالە تىكدا ئەگەر بەرھەمە كە دەستورى نەبوو، ئەوا كۆمپانىيە ھاوردەكار ئاگادار دەكىتەوە بۆ دابىنكردىنى (شىۋازاى شىكىرنەوهى)، مەرجە كە سەرەپاي دابىنكردىنى شىۋازاى شىكىرنەوهى، (بەلگەي پشتىراستكىردىنهوھ) بۆ شىۋازاھەكە ھاۋپىچ بىرىت بۆ مەبەستى دلىنابۇون لە راست و دروستى شىۋازاى شىكىرنەوهى.

۴- ھۆبەي نموونەوەرگرتىن بە شىۋەي ھەرەمەكى ئەو نموونانە كۆدەكاڭتەوە كە شىكىرنەوهىيان لەسەر دەكىت، بەپىي شىۋەي دەرمانسازى و ھېزىيان.

۵- دووبارە شىكىرنەوهى:

أ- دووبارەشىكىرنەوهە تەنها جارىك دەكىت، ئەويش بە ئامادەبۇونى نوينەرى كارگە/خاوهنى مافى بە بازاركىردىن/كۆمپانىيە ھاوردەكار و دەرئەنجامى ئەم شىكىرنەوهەيەش دوائەنجامە و ھەولى زياترى لەگەل نادرىت.

ب- ھەر دووبارەشىكىرنەوهەيەك تىچۇوى خۆي ھەيە و تىچۇوى دووبارەشىكىرنەوهە دەكە ويىتە ئەستۆي كۆمپانىيە ھاوردەكار.

ج - دووبارەشىكىرنەوهە تەنها بۆ ئەو شىكارىيە/شىكارىيانە دەكىت كە دەرئەنجامە كانىيان دەقاودەقى خەسلەتكان نىن.

٦- ئەو بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يانەي بەرىۋەبەرايەتى لە كاتى پىويىست بىپيار لەسەر شىكىرنەوهى تاقىگەيى يان مۆلەتى بەكارھىنان دەدات:

أ- بەكارھىنانى سنووردارە و لەلايەن وەزارەتەوە پشتىراست كراونەتەوە، پىويىستى بە مۆلەتى بەكارھىنان ھەيە و بەرىۋەبەرايەتى بىپيار لەسەر شىكىرنەوهى تاقىگەيى دەدات ئەگەر پىويىست بىكەت.

ب- رېكخراوى ناھىكمى، ئەگەر بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يەكان بۆ ناوخۆي ھەرىم بىت، پىويىستى بە مۆلەتى بەكارھىنان ھەيە و بەرىۋەبەرايەتى لە كاتى پىويىست بىپيار لەسەر شىكىرنەوهى تاقىگەيىيان دەدات. ئەگەر بۆ دەرھەوھى ھەرىم بىت تەنها پىويىستى بە مۆلەتى هىنانە ژۇورەتەنەيە.

ج - بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) ئى هاوردەكراو، لەلایەن كۆمپانياكانى بوارە جىاوازەكەن جىگە لە كۆمپانياكانى هاوردەكەن بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى)، كە لە ھەرىمدا كاردهكەن، ئەوانەي لە زېر سەرپەرشتىكەن پىشەبى تەندروستى تەنبا بۇ چارەسەركەن فەرمانبەرانى كۆمپانياكە خەرج دەكىت. پىويستى بە مۆلەتى بەكارھىنان ھەيە و بەرپىوه بەرايەتى لەكاتى پىويستى بېپيار لەسەر شىكىرنەوەي تاقىيگە بىيان دەدات.

د- ئەو بەرھەمانەي ترازىت دەكىن بۇ دەرھەوەي ھەرىم كە لە ماددەي دەيھەم، شەشم، خالەكەن (۱ و ۲) دا ئامازەيان پېكراوه پىويستيان بە مۆلەتى بەكارھىنان و شىكىرنەوەي تاقىيگە نىيە.

ھ- بەرھەمەكەن بەكارھىنانى كەسى، پىويستيان بە مۆلەتى بەكارھىنان و شىكىرنەوەي تاقىيگە نىيە.

و- نموونەي پزىشکى خۆرایى، پىويستيان بە مۆلەتى بەكارھىنان و شىكىرنەوەي تاقىيگە نىيە.

٧- پىشىنەبى بۇ مۆلەتى بەكارھىنان:

ا- گۈرۈپەستى حەكومى

ب- بەرھەمە كارگەي خۆمالى

ج- ئەو بەرھەمانەي بروانامەي بەكارھىنانى لە دەستەي رېكخستنى سەرچاوهىيەوە ھەيە.

د- ئەو بەرھەمانەي بروانامەي بەكارھىنانى لە دەستەي رېكخستنى ناسەرچاوهىيەوە ھەيە.

ـ 8- دەبىت بەرپىوه بەرايەتى رېبەرىيکى رېنمايى تايىبەت بۇ پىويستىيەكەنی ھەلسەنگاندىن و شىكىرنەوە و پىدانى مۆلەتى بەكارھىنان بۇ بەرھەمە (دەرمانسازى/پزىشکى) يەكان دابىت لەماوهى دوو (۲) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنی كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرىي رېنمايىيەكە پىداچوونەوە بۇ بىكىت، ھەر گۆرانكاريەك لە رېبەرەكەدا بىكىت لەدواى نو (۶) مانگ لە گۆرانكاري كەنەكە دەبىتە مەرج.

ماددەي (۱۳): (كۆڭاكردن و گواستنەوە)

ـ 1- دەبىت گشت بەرھەمەكەن لە ھەموو كاتەكەندا بەپىي مەرچەكەن كارېكىراو و دانراو لەسەر رۇوبەرگى بەرھەمەكە، كۆڭا بىكىن و بگوازىرىنەوە (لە كارگەوە بۇ كۆڭاى كۆمپانيا)، بۇ مسوّگەرەكەن كۆڭاى كۆنچاوى بەرھەمەكە.

ـ 2- هاوردەكار بەرپىسياره لە كۆڭاكردن و گواستنەوە بەرھەمەكەن بەپىي مەرجى كارېكىراوى كۆڭاكردن لە كورۇستان (لە كارگەوە بۇ ئەو شوينانە كە لە (ماددەي پىئنجهم، يەكەم، خالى ۱۳ بىرگەكەن) (اتا 6) دا هاتوون.

ـ 3- دەبىت ھەموو بەرھەمەكەن لە كاتى گواستنەوەييان لە ولاتى سەرچاوه تا دەگەنە كۆڭاى كۆمپانيا، (تۆماركەرى داتاي گواستنەوە) يان بۇ تۆمارى پلهى گەرمى و شى لەگەلدا بىت.

٤- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى رېبەرىكى ھونەرى بۆ پىيىستىبەكانى كۆڭاكردن و گواستنەوە دابىت لەماوهى دوو (٢) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىيە كە بەپىسى پىيىوهە نەتەوەيى يان نىونە تەوەيە كانەوە نۇئى بکرىتەوە و/يان پىيداچوونەوە بۆ بکرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بکرىت لەدواى نو (٩) مانگ لە گۆرانكارى كىردىنە كە دەبىتە مەرج.

ماددە (١٤): (چاودىرى و مەرجە كانى گواستنەوە)

يەكەم: (چاودىرى دواى بە بازار كىردىن)

١- لىزىنە كانى پىشكىنинى بەرپىوه بەرایەتى مافى چوونە ناو گشت شويىنە كانى بەكارھىنان و خەرجىرىنى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى) يان لە ھەرپىمدا ھەيە.

٢- دەبىت لىزىنە پىشكىن كەسانىيەكى خاوهەن شارەزايى زانستى و كردهكى لەو بەرھەمانەي پىشكىننیان بۆ دەكەن تىيدا بىت.

٣- لىزىنە كانى پىشكىن بە ھەماھەنگى لەگەل ھېزە ئەمنىيەكان و يان سەندىكاكانى پەيوەندىدار كار دەكەن.

٤- لىزىنە كانى پىشكىن يامسا و رېنمايى كارپىكراو، لە پىادە كىردىن كارە فەرمىيە كانىياندا جىبەجى دەكەن.

٥- راکىشانى نموونەي ھەپەمەكى، بۆ بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى)، لە شويىنە كانى بەكارھىنان و خەرجىرىنى بۆ مەبەستە كانى چاودىرىكىردىن دواى بە بازار كەردن و بۆ دلىبابۇنەوە لە كوالىتى و توانسىتىيان لە ئەركە كانى ئەم بەشەيە.

٦- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى رېبەرىكى رېنمايى تايىبەت بە چاودىرى دواى بە بازار كەردن دابىت لەماوهى شەش (٦) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىيە كە پىيداچوونەوە بۆ بکرىت، ھەر گۆرانكارىيەك لە رېبەرەكەدا بکرىت لەدواى سى (٣) مانگ لە گۆرانكارى كىردىنە كە دەبىتە مەرج.

٧- چاودىرىكىردىن و قەدەغە كىردىن كرده كانى رېكلام و بىرەپىدانى گومراكەر.

٨- بەرھەمى گوماناوى بەھەيى كە ساختە بىت، دەبىت لە گشت شويىنە كانى بەكارھىنان و خەرجىرىنى بىكىشىتەوە و جىا بکرىتەوە تاڭاتى هاتنى دووپاتكىردىنەوەيەكى فەرمى لەلاين كۆمپانىيائى بەرھەمهىنەر بۆ نىشانە و ناوى بازىغانى پەسەندى تۆماركراوى بەرھەمەكە، بە چەسپاندىنى ساختەيىەكەي، دواى تەواوكىردىن سەرجەم پىكارەكان لەم بارەيەوە، راستەو خۆ لەناو دەبرىت، ھاوردەكارىش تەواوى خەرجىيە كانى لە ئەستۆ دەگرىت.

٩- بەرھەمى خەوشدار يان چەواشەكار، دەبىت بەكارھىنانى بوجەستىنرىت، تا لىكۆلىنەوەي زانستى و كردهكى ئەنجام دەدرىت و بىيارەكە لەلاين بەرپىوه بەرایەتىيەوە ئەنجامى كۆتاىي وەردەگرىت، دواتر لەناو بىرىت، ھاوردەكارىش تەواوى خەرجىيە كانى لە ئەستۆ دەگرىت.

دۇووهم: مەرچەكانى گواستنەوە لە نىوان شارەكان

1- دەبىت كۆمپانىا بەو رېگايانە بارەكانى بگوازىتەوە كە لە نىوان بەرپۇھەرايەتى و بەرپۇھەرايەتى ئاسايىشى گشتى هەرىمى كوردىستان دىيارى كراوه بۆ گواستنەوەي بەرھەمه كانىيان، جىڭە لە بەكارھىناني ئەو رېگايانە، رېگاكانى تر قەدەغەيە.

2- پىيوىستە گواستنەوەي بەرھەمه كان لە كاتى دەۋامى فەرمى ھۆبەي بازگەكانى بەرپۇھەرايەتى بىت وە بەشى چاودىرى بازار لە بەرپۇھەرايەتى بەرپرسە لە دىيارىكىرىنى بازگەكان بە ھەماھەنگى لەگەل دەزگا ئەمنىيەكان بۆ گواستنەوەي دەرمان و پىداویستى پزىشكى.

3- پىيوىستە شوفىرى بارھە لىگر ھەموو ئەو بەلگەنامانەي بەرپۇھەرايەتى پىيىت كە پىيوىستن بۆ گواستنەوەي بەرھەمه كانىيان.

4- پىيوىستە بەرھەمه كان بە ھەمان مەرجى گواستنەوە لە خالەسنوورىيەكان بگوازىنەوە.

5- دەبىت بەرپۇھەرايەتى لە رېبەرى چاودىرى دواي بە بازاركىرىنى دەرمان كانى گواستنەوە و مەرچەكانىيان دىيار بکات.

6- ماددهى (15): (چاودىرى كارىگەريي لاوهكىيەكانى دەرمان)

1- ھاوردەكار ياخود خاوهنى مافى بە بازاركىرىنى كە خۆمالى بن ياخود كارگەي بەرھەمهىنەرە خۆمالىيەكان پىيوىستە لە سەربىان سىستەمى چاودىرى كارىگەريي لاوهكىيەكانى دەرمانىيان ھەبىت وە مەرچە لە ژىير سەرپەرشتى دەرمانساز بىت.

2- دەبىت ئەو دەرمانسازى سەرپەرشتى سىستەمى كارىگەريي لاوهكىيەكانى دەرمان دەكات لەو بوارەدا راھىنراو بىت وە ئەزمۇونى لە پىينج (5) سال كە متىنەبىت و ئەندامى سەندىكاي دەرمانسازانى كوردىستان بىت.

3- دەبىت بەرپۇھەرايەتى بەشىوھەيەكى بەرددوام چاودىرى كوالىتى و سەلامەتى و كارىگەرىي بەرھەمه (دەرمانسازى/پزىشكى) يە مۇلەت پىدراؤھەكان بکان بۆ ئەوهى دلىيا بىيىتەوە كە سودەكانىيان زياترە لە مەترسىيەكانىيان.

4- بەرپۇھەرايەتى بۆي ھەيە ھەماھەنگى بکات لەگەل وەزارەتى فيدرالى ياخود دەزگا نىيودەولەتىيەكانى بوارى چاودىرى كارىگەريي لاوهكىيەكانى دەرمان.

5- دەبىت بەرپۇھەرايەتى، رېبەرىكى رېنمايى تايىبەت بە سىستەمى چاودىرى كارىگەريي لاوهكىيەكانى دەرمان بۆ بەرھەمه دەرمانسازى و پزىشكى يەكان دابىت؛ لە ماوهى يەك (1) سال لە دەرچوونى ئەم رېنمايىانە و دواي شەش مانگ لە دەرچوونى دەبىتە مەرج وە لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىيەكە پىداچوونەوەي بۆ بىرىت، ھەر گۆرانكاريەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لە دواي چوار (4) مانگ لە گۆرانكاري كىرىنەكە دەبىتە مەرج.

ماددهى (16): (بەرھەمى خۆمالى)

1- بەرھەمى كارگەي خۆمالى، لە پرۆسەي تۆماركىرىن و بەليستكىرىن، پىش بەرھەمه كانى تر دەخرين.

2- ئەو بەرھەمهى لە ژىير مۇلەتى كۆمپانىيە خاوهن لۇگۇي بازركانىيەوە دروستكراوه، راستە و خۇ دواي پىشكەشكىدى دۆسىيە تەواو و مەرجى سەقامگىرى، تۆمار يان بەليست دەكىيت.

۳- مۆلەتى ھاوردەكىدىن يان مۆلەتى ھىنانە ژوورەوە (رېگەپىدان) دەرىيىتە گشت ئەمادە خاو و سەرەتاييانە بۆ دروستكىدىنى بەرھەمى تۆماركراو بەكاردىن.

۴- مۆلەتى ھىنانە ژوورەوە (رېگەپىدان) دەرىيىتە گشت ئەمادە خاو و سەرەتاييانە بۆ توئىزىنەوە و پەرەپىدانى بەرھەمى ھىلەكان بەكاردىن، ئەويش بە بىپى سنوردار.

ماددەي (۱۷): كورتهىنانى بەرھەمى (دەرمانسازى/پزىشکى)

۱- لەكاتى كورتهىنانىيىكى بەرچاوا يان دەستتەكە وتنى ماددهىيەك يان بەرھەمېكى (دەرمانسازى/پزىشکى) كە رېزگاركەرى ژيانى نەخۇش بىت و لە دامودەزگا تەندروستىيەكاندا پىيوىست بىت، ئەوا ئەم بەرھەمە لە رېوشۈيىنەكانى تۆماركىرىن و بەلىستكىرىن بېبەرى دەكىيت، تەننەيا لەپىنناو قەرەبۈوكىرىنەوە كەموكۇرتىيە پەيدابووهكە.

۲- پالپىشت بە نووسراوى رەزامەندى وەزارەت كە بابەتى كورتهىنانى كە پىشتىراست دەكاتەوە، مۆلەتى ھىنانە ژوورەوە (رېگەپىدان) بۆ (بەرھەمى دەرمانسازى/پزىشکى) يە كە دەرىيىت.

۳- دواي قەرەبۈو كىرىنەوە بەرھەمە كە و بەرەدەست بۇونى لە بازار، دووبارە گشت رېنمايىه كارپىكراوه كان لەسەر بەرھەمە كە جىيەجى دەكىيت.

ماددەي (۱۸): (لەناوبرىنى بەرھەمە دەرمانسازى و پزىشکى يە كان)

۱- هەر بەرھەمېكى دەرمانسازى يان پزىشکى كە ماوهى بەسەرچوو بىت يان ماددهى نەخواستراو بىت (لە ھەلسەنگاندىن و پشكنىنى تاقىيگەيى دەرنەچووپىت، دەستى بەسەرداگىراپىت، بېيارى كشاندەوە كە بازارەكان دەرچوو بىت)، لەناودەبرەرىيىت ياخود دەگەرېندرەتەوە بۆ ولاتى سەرچاواگە (تەنھا ئەگەر لە پشكنىنى تاقىيگەيى دەرنەچووپىت) بە پىپى رېنمايىه كانى بەرپىوه بەرایەتى.

۲- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى، رېبەرېكى رېنمايى تايىبەت بۆ لەناوبرىنى بەرھەمە دەرمانسازى و پزىشکى يە كان دابىنېت؛ لەماوهى دوو (۲) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنمايىانە و لايەنی كەم ھەر دوو سال جاريڭىش رېبەرى رېنمايى كە پىداچوونەوە بۆ بىرىت، ھەر گۇرانكاريەك لە رېبەرەكەدا بىرىت لەدواي سى (۳) مانگ لە گۇرانكاري كىرىنە كە دەبىتە مەرج.

۳- لەناوبرىنى بەرھەمە دەرمانسازى و پزىشکى يە كان بەپىپى كېش و جۆر (شىوازى دەرمانسازى) دەبىت، ھەر جۆرېك پرۆسەتى تايىبەتى خۆى دەبىت بۆ لەناوبرىنى.

۴- تىچچوو لەناوبرىنى ھەر بەرھەمېك لە ئەستقى خاوهە كەي دەبىت.

ماددەي (۱۹): (بەلىننامە ياسايىيەكان)

۱- دەكىيت بەلىننامەيەك بىرىت بۆ دابىنكرىدىنى بەلگەنامە فەرمىيە رەسەنە داواكراوه كان بۆ بەرپىوه بەرایەتى، بەپىپى رېنمايىيەكان لە ماوهى سى (۳) مانگدا بەو مەرجانەي:

۲- بەلگەنامە داواكراوهكە، بروانامەي كوالىتى تايىبەت بە كارگەي بەرھەمھىنەرى بەرھەمى
(دەرمانسازى/پىزىشىكى) نەبىت.

۳- وىنەيەكى كۆپىكراولە بەلگەنامەكە بەردىست بىت، تەنانەت ئەگەر پەسەندكراويش نەبىت.

۴- دەكىيەت بەلىننامەيەك بىدرىت كە لە ماوهى سى (۳) مانگدا كەم و كورپى زانىارىيەكان كە لە
بەلگەنامە پىشكەش كراوهكاندا داواكراوه دابىن بکرىت.

۵- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى، رېبەرىيکى رېنمايى تايىبەت بە بەلىننامە ياسايىيەكان دابىت لە ماوهى چوار
(۴) مانگ لە دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايمىنى كەم هەر دوو سال جارييکىش رېبەرى رېنمايىيەكە
پىداچوونەوهى بۇ بکرىت، هەر گۆرانكارىيەكە لە رېبەرەكەدا بکرىت لە دواى سى (۳) مانگ لە
گۆرانكارى كردنەكە دەبىتتە مەرج.

ماددهى (۲۰): (رسوماتى رېكخستان و ھونەرى)

۱- رسومات بۇ گشت ئە و خزمە تگوزارىيانە كە لە لايەن بەرپىوه بەرایەتى كە مانە و ھەپىشكەش
دەكىن، وەردەگىرىن.

۲- رسومات لەگەل پرۆسەمى پىشكەشكىدىنى بەلگەنامە كان بۇ بەرپىوه بەرایەتى پىشوهختە
وەردەگىيەت.

۳- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى خشتهيەك دابىت كە پەسەند كرابىت لە ئەنجومەنى وەزىران، وەزارەتى
دارايى و ئابورى، هەروھا وەزارەتى تەندروستى بۇ دىاريىكىدىنى رسومات بۇ ئە و
خزمە تگوزارىيانە وەريان دەگرىت.

ماددهى (۲۱): (سزا و پىيىزاردەن)

۱- بەرپىوه بەرایەتى دەسەلاتى ھەيە سزاي كارگىرى و ياسايى، سزاي پىيىزاردەن (كە دەرچوو بىت لە
ئەنجومەنى وەزىران يان وەزارەتى دارايى) بەپىي جۇر و شىوازى پىشىلكارى و رېزە مەترسى،
يان زيانەكەي لەسەر تەندروستى مەرۆڤ دىيارى بىكەت و وەربگرىت.

۲- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى رېبەرىيکى تايىبەت بە سزا كارگىرى و ياسايىيەكان دابىت و ھەپىشىيارى سزا
دارايىيەكان بەرزىكەتەوە بۇ وەزارەتى دارايى يان ئەنجومەنى وەزىران لە ماوهى دوو (۲) مانگ لە
دەرچوونى ئەم رېنماييانە و لايمىنى كەم هەر دوو سال جارييکىش رېبەرى رېنمايىيەكە
پىداچوونەوهى بۇ بکرىت، هەر گۆرانكارىيەكە لە رېبەرەكەدا بکرىت لە رۇزى دەرچوونى كارا دەبىت
و دەبىتتە مەرج.

ماددهى (۲۲): (دۆخى زال و بارى لەناكاو)

۱- جەنگ، بومەلەرزە، پەتا و نەخۆشى، لافاو، داخستان يان، هەر بارىك كە حکومەت بە بارى
لەناكاوى راڭگەيەنىت.

۲- لە كاتى راڭگەيەندى بارى لەناكاو لە لايەن حکومەتەوە، دەبىت بەرپىوه بەرایەتى ليژنەيەكى تايىبەت
بە دۆخى زال و بارى لەناكاو لە ماوهى (۲۴) كاتىزمىر پىك بەينىت.

۳- ھەموو ئەو بەرھەمانى ژیانى ھاولاتىان و دانىشتووانى ھەرىم لەو بارودۆخەدا دەپارىزىت، بىبەرى دەكىن لە رېنمايىھە كارپىكراوهەكان، ھاوكات پرۆسە و بەلگەنامەكان دەپارىزىن لەپىناو بەدەستخىتنى بەرھەمى پىتىسىت و كوالىتى بەرز.

۴- دەشىبت پرۇتۆكۈلى سەركەوتتۇرى لاتانى دىكە، وەكو رېبەر دابىرىن و لە كوردىستاندا پەيرەو بکرىن تا ئەو كاتەرى بەرپىوه بەرایەتى رېنمايىھە كارپىكراوهەكان، ھاوكات پرۆسە و بەلگەنامەكان دەپارىزىت،

۵- دەبىت بەرپىوه بەرایەتى رېبەر دەبىت بە بارى لەناكاو و دۆخى زال دابىت؛ لەماوهى يەك (۱) سال لە دەرچۈونى ئەم رېنمايىيانە و لايەنى كەم ھەر دوو سال جارىكىش رېبەرى رېنمايىھە كە بەپىسى پىوهە نەتەوھى و نىونەتەوھى كەن پىداچۈونەوھى بۆ بکرىت، ھەر گۇرانكارىيەك لە رېبەر دەبىت لەدواى سى (۲) مانگ لە گۇرانكارى كردنە كە دەبىتە مەرج.

ماددهى (۲۳): (ئەو بارانەي رېنمايىيان بۆ نەدۆزراوهەتەوە)

۱- ئەو بارە رېكخىستن يان ھونەرييانتى ئەم رېنمايىيانە رۇومالىيان ناكەن، دەكىت بە پشتىبەستن بەياساي تەندىروستى گشتى ژمارە (۸۹) سالى ۱۹۸۱ چارەسەر بکرىن، يان ھەر رېبەر دەبىت بەرپىوه بەرایەتى كارپىكراو لەلaiەن دەسەلاتى رېكخىستنى سەرچاوهىيەوە، دەسەلاتى رېكخىستنى ناسەرچاوهىيەوە، پشتى بىھەسترىت و جىبەجى بکرىت. تاكو بخىنە ناو يەكىن لە رېبەر دەكىن ئەم رېنمايىھەوە.

۲- ئەو بارە رېكخىستن يان ھونەرييانتى كە نە ئەم رېنمايىيانە رۇومالىيان دەكەن، نە رېبەر دەكىن رېكخىستنى دەسەلاتى تر، بۆ بىيار وەرگىتن و چارەسەرى دانان، دەبىت سەيرى رېرەوى مەترسيان بکرىت.

۳- بۆ جىبەجى كەنلى خالەكانى سەرەوە، دەبىت بەرپىوه بەرایەتى لىيەنەيە كى زانستى ھونەرى دابىت.

ماددهى (۲۴): (مايەپوچبۇون)

۱- مايەپوچبۇون رېكاريىكى ياسايىھە كەوا بازىگان ياخود كۆمپانىيائى كە بازىگانى تواناي پىيدانەوھى قەرزەكانى نامىنەت كەوا لەسەرى كەلە كە بۇون، بۆئە ناچار دەبىت مايەپوچبۇونى خۆى رابگەيەنەت ھەر دەبىت بەياساي بازىگانى عىراقى ژمارە (۱۴۹) سالى ۱۹۷۰ ھەمواركراو دا ھاتووھ.

۲- دواى راگەياندىنى مايەپوچبۇون لەلaiەن ھەرىيەك لە (ھاوردەكار/خاوهنى مافى بە بازار كردن "خۆمالى") بەشىوهىيە كى فەرمى وە ئاگادار كردنەوھى بەرپىوه بەرایەتى بە نوسراوى فەرمى ئەوا سەرچەم مامەلە كانى تايىەت بەو (ھاوردەكار/خاوهنى مافى بە بازار كردن "خۆمالى") يە راھەگىرەن لە بەرپىوه بەرایەتى تا ئەو كاتە دادگا بابەتە كە يەكلايى دەكاتەوە.

۳- دواى راگەياندىنى مايەپوچبۇون لەلaiەن ھەرىيەك لە (خاوهنى مافى بە بازار كردن "بىانى"/كۆمپانىيائى بەرھەمهىنەر/پىيگەي كارگە) بەشىوهىيە كى فەرمى وە ئاگادار كردنەوھى بەرپىوه بەرایەتى بە نوسراوى فەرمى ئەوا سەرچەم مامەلە كانى تايىەت بەو (خاوهنى مافى بە بازار كردن "بىانى"/كۆمپانىيائى بەرھەمهىنەر/پىيگەي كارگە) يە راھەگىرەن لە بەرپىوه بەرایەتى.

٤- بە هەمان شىپوھ گشت (بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشى) يەكاني تايىھەت بە و (هاوردىھەكار/خاوهنى مافى بە بازارپەرىدىن "خۆمالى و بىانى"/كۆمپانىيائى بەرھەمھىئەر/پىيگەي كارگە) يە كەوا (تۆمار/بەلىست) كراون ھەلدىھەپەسىردىن لە بەرپىوھە رايەتى.

٥- دەكىرىت (خاوهنى مافى بە بازارپەرىدىن "بىانى"/كۆمپانىيائى بەرھەمھىئەر/پىيگەي كارگە) كارئاسانى بۆ بکىرىت لە و بەلىنىنامە ياسايانە داویھەتى بە مەبەستى دابىن كردنى بەلگەنامە رەسەنەكان، بەلام دەبىت پابەند بىت بە شايىستە دارايىيە كانى بەرامبەر بە بەرپىوھە رايەتى.

ماددەي (٢٥): (فېركەدنى بەردهوام)

١- بەرپىوھە رايەتى دەتوانىت ھەماھەنگى بکات لەگەل سەنتەرە كانى توپىزىنە وە، كۆمپانىاكان، ھەروھا دەزگاكانى تايىھەتمەند بە بوارى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشى لە ناوه وە دەرھەوھى ھەرىمى كورستان-عىراق لە ھەردوو كەرتى تايىھەت و حکومى بە ھەماھەنگى لەگەل وەزارەت بۆ بەشدارى پېكىرىدىنى كارمەندانى بەرپىوھە رايەتى بە مەبەستى بەرزىكەرنە وە ئاستى زانستى و لىھاتووپىيان لەو بوارانە كە بەرپىوھە رايەتى پىيوىستى پيانە.

٢- بەرپىوھە رايەتى بۆيە پەيوەندى و ھەماھەنگى بکات لەگەل دەزگاكانى كۆنترۆلى جۆرى و دەستە كانى رېكھستنى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشى لە ولاتانى تر بە مەبەستى ئال و گۆرپەرىدىنى زانيارى و ئەزمۇون ھەروھا رېكھستنى وۆركشۆپ و كۆرپ و سىمینار بە ھەماھەنگى لەگەل وەزارەت.

٣- بەرپىوھە رايەتى دەتوانىت ھەماھەنگى بکات لەگەل كۆلىز و زانكۆكان لە ھەرىمى كورستان بۆ رېنمايى كردىنى قوتايىان و ئاراستە كردىنيان بۆ بابەتكانى پەيوەندىدار بە كۆنترۆلى جۆرى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشى ھەروھا ھاندانىيان بۆ ھەلبىزاردنى ئە و بابەتانە پەيوەندىدارن بە كۆنترۆلى جۆرى بەرھەمى دەرمانسازى/پىزىشى لە توپىزىنە وە كانىيان.

٤- پىيوىستە بەرپىوھە رايەتى سەرپەرشتى كردىنە وە كۆرپ و سىمینار و وۆركشۆپ بکات بۆ كارمەندانى كۆمپانىا ھاوردىھەكارەكان و بەرھەمھىئەرەكان لە ھەرىمى كورستان-عىراق بە مەبەستى بەرھەپېش بىرىدىنى تواناكانىيان و ئاشنا كردىنيان بە رېنمايى و رېكارە كارپېكراوهەكان لە بەرپىوھە رايەتى.

ماددەي (٢٦): كار بە هيچ دەقىك ناكىرىت كە لەگەل ئە حکامە كانى ئەم رېنمايىيە دېڭار بىت.

ماددەي (٢٧): لە دواي دەرچوون و چوونە بوارى جىبەجى كردىنى ئەم رېنمايىانە، رېنمايى ژمارە (١)ى سالى ٢٠١٦ ھەلدىھە شىندرىتە وە كارى پېناكىرىت.

ماددەي (٢٨): ئەم رېنمايىيە لە رۆزى بلاوكەرنە وە لە رۆزئامەي (وەقايعى كورستان) ٥٥ جىبەجى دەكىرىت.

د. سامان حسین بەرزنەجى

وەزيرى تەندروستى

وەزارەتى كار و كاروباري كۆمەلایهتى

ژمارە: ۱۴۱۲ لە ۲۰۲۳/۲/۲۱

پالپىشت بە حۆكمە کانى پەيرەوی ژمارە (۱۷) ئى سالى ۲۰۲۲ پەيرەوی ھەمواركىرىنى پەيرەوی خانەي دايەنگاكان لە ھەریمی كورستان _ عىراق ژمارە (۷) ئى سالى ۲۰۱۳ و بەپىئى ئە و دەسەلاتەي كە پىمان دراوه لە ماددهى (حەقدەم ۱/۱) پەيرەوی خانە کانى دايەنگاكان ژمارە (۷) ئى سالى ۲۰۱۳ ، ئەم رىنمايىھە مان دەركىد :-

رينمايى ژمارە (۱) ئى سالى ۲۰۲۳

ھەمواركىرنەوەي سېيەمىي رينمايى ژمارە (۱) ئى سالى ۲۰۱۵

تايىبەت بە خانەي دايەنگاكان لە ھەریمی كورستان _ عىراق

ماددهى (۱) : ھەمواركىرنەوەي ماددهى سېيەم لە رىنمايى ژمارە (۱) ئى سالى ۲۰۱۵ بەزىادكىرىنى بىرگە يەكى تىرىپىسى و بەم شىوهى خوارەوە دەخويىندرىتەوە :

چوارەم :

أ. إستيفاء بدل الاجازة لفتح دار الحضانة الأهلية بمبلغ وقدره (۲۵۰,۰۰۰) مائتان وخمسون ألف دينار.

ب. إستيفاء بدل الاجازة لفتح دار الحضانة في المؤسسات شبه الرسمية والنقابات والمنظمات والجمعيات بمبلغ وقدره (۱۰۰,۰۰۰) مائة ألف دينار كل سنتين .

ج. إستيفاء بدل تجديد الاجازة لفتح دار الحضانة بمبلغ وقدره (۱۵۰,۰۰۰) مائة وخمسون ألف دينار كل سنتين .

ماددهى (۲) : ئەم رىنمايىھە لە رۆزى بلاوكىرنەوەي لە رۆزنامەي فەرمى (وقايىعى كورستان) جىبىھە جى دەكىرت .

كۆستان محمد عبدالله

وەزىرى كار و كاروباري كۆمەلایهتى

وەزارەتى كار و كاروباري كۆمەلایهتى

ژمارە: ۱۴۱۴ لە ۲۰۲۳/۲/۲۱

بەيانى ژمارە (۵) ئى سالى ۲۰۲۳

بەپىئى ئە و دەسەلاتەي كە پىمان دراوه لە ماددهى (۷) بىرگە (۲) لە ياساي وەزارەتى كارو كاروباري كۆمەلایهتى ژمارە (۱۲) سالى ۲۰۰۷ بىپارماندا بە :

۱-ھىنانە كايە (استحداث) كردنى (ھۆبەي ياسايى) لە بەریوە بەرايەتى چاودىرى و گەشەپىدانى كۆمەلایهتى كۆيە بۆ راپەراندىنى ئىش و كارە كانى ياسايى لە و بەریوە بەرايەتىه .

۲-ئەم بەيانە لە رىكەوتى بلاوكىرنەوەي لە رۆزنامەي (وقايىعى كورستان) كارى لە سەر دەكىرت .

كۆستان محمد عبدالله

وەزىرى كار و كاروباري كۆمەلایهتى

بەيانى

زمارە (١) سالى ٢٠٢٣

پالپىشت بە و دەسەلەتى پىيماندراوه لە ماددەي (٨) ياساي بلاوكىرىدنه و لە رۆزئامەي فەرمى (وەقايعى كورۇستان) زمارە (٤) سالى ١٩٩٩، لە بەربۇونى ھەلەي چاپ لە چەند بىرگە و ماددەيەك لە رېئىمایى زمارە (٦) سالى ٢٠٢٢ تايىهت بە (خۆپاراستن لە تىشكى نائايۆنى دەرچوو لە سىستەمە كانى پەخش و ناردن و پەيوەندىيە بىتەلەكانى وەك مۆبایل) بىيارماندا بە دەركىرىدى بەيانى زمارە (١) سالى ٢٠٢٣ بەمە بەستى راستىكىرىدنه وەي ھەلەكان بە و شىۋەيە خوارەوە:

يەكمە: لە ماددەي (٣) دا:

أ. بىرگەي دووھم (ب) بەم شىۋەي خوارەوە لىدىت:

(ويىستىگە بىنەرەتىيەكان (گەورەوبچۇوك) لەسەر بىيناكانى نەخۆشخانەكان و پەرستگاكان و دايەنگەكان و باخچەي ساوايان و قوتابخانەكان و شوينەكانى پىرۇزەي ئازەلدارى).

ب. لە بىرگەي (سييەم) خالىيەكانى (١١، ٥، ٤، ٣، ٢) لە (ج) رادەگىرىت.

ج. لە بىرگەي (سييەم) لە خالىيە (١٠) لە (ج)، (٣٠٠) مەتر دەبىتە (٦٠) مەتر.

د. لە بىرگەي (سييەم) لە خالىيە (د) بەم شىۋەي خوارەوە لىدىت:

(لەبەر ھەستىيارى دامەزراوه فيركارىيەكانى وەك دايەنگە و باخچەي ساوايان و قوتابخانە و دامەزراوه تەندروستىيەكان و سەنتەرەكانى چارەسەر كىرىدى نەخۆش، پىوستە كە دوورى نىوان ئەو دامەزراوانە و ويىستىگەكانى پەيوەندىيە بىتەلەكان و تاوهەرەكانى گەياندىن لە (٥٠) مەتر كە مەتر نەبىت).

ھ. لە بىرگەي (سييەم) خالىيە (٦) لە (د) رادەگىرىت.

دووھم: لە ماددەي (٥) دا:

أ. بىرگەي (يەكمە) خالىيە (د) بەم شىۋەي خوارەوە لىدىت.

(رەزمەندى وەزارەتى ژينگەي عىراقى فيدرال بۇ دامەزرااندى سىستەمى مۆبایل)

ب. بىرگەي (دووھم) رادەگىرىت.

سييەم: ئەم بەيانە لە رۆزى بلاوكىرىدنه و لە رۆزئامەي فەرمى (وەقايعى كورۇستان) كارى پىىدەكىرىت.

ئەندازىيار

عبدالرحمن صديق

سەرۆكى دەستە

قرار

رقم (٣) لسنة ٢٠٢٣

وفقاً للصلاحيات الممنوحة لنا في الفقرة (أولاً) من المادة (العاشرة) لقانون رئاسة إقليم كوردستان رقم (١) لسنة ٢٠٠٥ المعدل، وبناءً على ما شرعه برلمان كوردستان في جلسته الاعتيادية المرقم (١٤) بتاريخ ٢٠٢٢/١١/٢٩، قررنا إصدار:

القانون رقم (١٤) لسنة ٢٠٢٣

قانون تنظيم التعامل مع الحيوانات الأليفة والسائلة

المادة (١):

يقصد بالمصطلحات والعبارات الآتية لأغراض أحكام هذا القانون المعاني المبينة إزاءها:-

أولاً : الإقليم: إقليم كوردستان - العراق.

ثانياً : الوزارة: وزارة الزراعة والموارد المائية في الإقليم.

ثالثاً : الوزير: وزير الزراعة والموارد المائية في الإقليم.

رابعاً : المديرية العامة: المديرية العامة للثروة الحيوانية والبيطرة في الوزارة.

خامساً : المديرية: مديرية البيطرة في المحافظات والإدارات المستقلة.

سادساً : الحيوان الأليف: الحيوان الأليف بطبعته أو القابل لأن يكون أليفاً، سواءً أكان سائباً أم لا، ولا يشمل الحيوان المفترس.

سابعاً : الحيوان السائب: الحيوان الذي له القدرة على العيش مع الإنسان بطبعته، ولكنه بدون مالك أو تخلٍ عنه مربيه ويتجول وينتشر في الأماكن العامة.

ثامناً : الحيوان البري: الحيوان الذي ولد بعيداً عن أيدي الإنسان، ونما في مراحله الحياتية دون مساعدة منه ولا يستأنس الإنسان بطبعته، سواءً كان مفترساً أم لا.

تاسعاً : مربي الحيوان: كل من أكمل الخامسة عشر من عمره، يشرف ويراقب ويتصرف بحيوان أليف بصورة فعلية، سواءً كان مالكه الحقيقي أو حائزًا له.

عاشرًا : وثيقة الصحة البيطرية: وثيقة تنظم من قبل الطبيب البيطري وتصادق المديرية عليها.

حادي عشر: الأمراض المعدية: الأمراض التي تنتقل بسرعة من حيوان إلى حيوان آخر عن طريق الفايروس والبكتيريا، والفطريات، والبرايونات والطفيليات الخارجية والداخلية.

ثاني عشر: الأمراض المشتركة: الأمراض التي تنتقل من الحيوان إلى الإنسان أو بالعكس.

ثالث عشر: دفتر تسجيل الحيوان: الدفتر الذي تدون فيه المعلومات الخاصة بالحيوان الأليف ومربيه أو بالحيوان السائب.

المادة (٢) :

يهدف هذا القانون إلى ما يأتي:-

أولاً : المحافظة على الحيوانات الأليفة والسائلة، وحماية الصحة البيطرية وتنظيم تربيتها والتعامل معها.

ثانياً : حماية سلامة وصحة الإنسان والبيئة والصحة العامة من أضرار الحيوانات الأليفة والسائلة.

ثالثاً : نشر ثقافة الرفق بالحيوان.

المادة (٣) :

تتولى المديرية المهام الآتية:-

أولاً :

١- فتح عيادات خاصة بالمعالجة الصحية للحيوانات، وتشكيل فرق طبية بيطرية متنقلة للإسعافات الأولية والمعالجة الطبية.

٢- تقييم مخاطر انتشار الأمراض والسيطرة عليها، عن طريق توصية المفتش البيطري المتنقل بأجراء الزيارات الميدانية والتشخيص المختبري.

٣- حملات تطعيم وعزل وحجر الحيوانات ومعالجتها أو القضاء على الحيوانات المريضة في ضوء القوانين النافذة في الإقليم.

ثانياً :

إنشاء المأوى للحيوانات السائبة والمحجوزة والمريضة التي تحتاج إلى رعاية خاصة، وتسجيلها وحمايتها ورعايتها صحتها.

ثالثاً :

١- المسح الميداني والمستمر للحيوانات السائبة.

٢- تسجيل وتنظيم بطاقات الحيوانات الأليفة ومربيها، وإنشاء دفاتر صحة الحيوانات الأليفة والسائلة.

المادة (٤) :

لكل شخص إخطار المديرية أو قسم الإشراف على المأوى بوجود حيوان مريض أو حيوانات تحتاج إلى رعاية خاصة.

المادة (٥) :

تقوم لجنة مختصة من الأطباء البيطريين في المديريات وبالتنسيق مع الدوائر المعنية التابعة لوزارات الداخلية والبلديات والسياحة والصحة وهيئة حماية وتحسين البيئة في كل محافظة وإدارة مستقلة، باتخاذ قرار بشأن الحفاظ على التوازن بين تكاثر الحيوانات وهلاكها، استناداً إلى معايير وإجراءات الصحة البيطرية الحديثة.

المادة (٦) :

أولاً :

- ١- يحدد رؤساء الوحدات الإدارية و بالتنسيق مع الجهات المعنية موقع أسواق و ساحات بيع وشراء الحيوانات الأليفة، ومعارض عرض الحيوانات مع مراعاة القوانين والأنظمة والتعليمات النافذة.
- ٢- تتولى المديرية مراقبة الشروط الصحية والفنية للساحات والمعارض الواردة في البند (١) من هذه الفقرة.

ثانياً : يحظر التعامل بالحيوانات والطيور البرية في ساحات ومعارض البيع والشراء الواردة في البند (١) من الفقرة (أولاً) من هذه المادة.

ثالثاً :

١- يعاقب بغرامة لا تقل عن (٢٥٠,٠٠٠) مائتين وخمسين ألف دينار ولا تزيد على (٥٠٠,٠٠٠) خمسمائة ألف دينار كل من قام ببيع أو شراء في غير الأماكن المحددة بالإجراءات الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة.

٢- يعاقب مالك محل بيع وشراء الحيوانات الأليفة ومالك موقع تربية الحيوانات بشكل مجموعات ومعارض عرض الحيوانات بغرامة لا تقل عن (٢٥٠,٠٠٠) مائتين وخمسين ألف دينار ولا تزيد على (١,٠٠٠,٠٠٠) مليون دينار عن كل مخالفة للفقرة (ثانياً) من هذه المادة.

٣- تضاعف العقوبة الواردة في هذه الفقرة عند تكرار المخالفات ذاتها.

٤- فضلاً عن فرض العقوبة الواردة في البند (٣) من هذه الفقرة، للمديرية العامة اتخاذ قرار بغلق المحل بصورة مؤقتة أو دائمة.

المادة (٧) :

أولاً :

- ١- تحظر الأفعال الآتية بحق الحيوانات الأليفة:-
  - أ. ارتكاب أي تصرف عمدي يؤدي إلى تعذيب الحيوان أو الإضرار به.
  - ب. التسميم عمداً أو نتيجة تقصير.
  - ج. التضحية بحيوان أليف لغرض الصيد أو قتل حيوان آخر.
  - د. إجراء الاقتتال بين حيوان وآخر أو بين طير وآخر بحيث يؤدي إلى الإضرار أو قتل أحدهما.
  - هـ. استخدام أية عقاقير منشطة أو هرمونات أو ستيلرويدات للحيوان دون قرار من الطبيب البيطري.
  - و. نشر صور ومقاطع صور متحركة فيديو خاصة بالأفعال الواردة في هذه الفقرة في وسائل الإعلام والشبكات الاجتماعية.

أ. يعاقب بغرامة لا تقل عن (٢٥٠,٠٠٠) مائتين وخمسين ألف دينار ولا تزيد على (١,٠٠٠,٠٠٠) مليون دينار كل من يرتكب أحد الأفعال الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة بحق حيوان أليف أو حيوان سائب.

ب. تضاعف عقوبة الغرامة إذا كان المخالف يمتهن مهنة البيع والشراء والتعامل بالحيوانات.

ثانياً :

١- يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن (١) شهر واحد أو بغرامة لا تقل عن (١,٠٠٠,٠٠٠) مليون دينار ولا تزيد على (٣,٠٠٠,٠٠٠) ثلاثة ملايين دينار، كل من قتل عمداً وبدون وجه حق حيواناً أليفاً أو سائباً.

٢- تعد الظروف التالية ظرفاً مشدداً للعقوبة للأغراض الواردة في البند (١) من هذه الفقرة:-

أ. إذا كان القتل بسبب استخدام السم.

ب. إذا كان القتل بطريقة بشعة.

ج. إذا كان القتل مقابل مبلغ من النقود أو منفعة.

د. إذا قام الفاعل بتكرار الجريمة.

٣- يعاقب الشخص بغرامة لا تقل عن (١٠٠,٠٠٠) مائة ألف دينار ولا تزيد على (٥٠٠,٠٠٠) خمسمائة ألف دينار إذا كان القتل خطأ أو نتيجة تقدير أو دون قصد.

المادة (٨) :

أولاً :

١- تحظر تربية أو تدريب الحيوانات بشكل مجموعات في مراكز المحافظات والإدارات المستقلة والأقضية والتوابي والقرى التي لها بلديات.

٢- تحظر تربية الحيوان بشكل منفرد إذا أدت إلى تشويه الملامح الحضرية والعمانية والأضرار الصحية والبيئية.

ثانياً :

١- لا يشمل حكم البند (١) من الفقرة (أولاً) من هذه المادة حدائق الحيوانات ومشاريع رعاية وتربيه الحيوانات للأغراض العلمية وعارض عرض الحيوانات والطيور للمعاملة بها وأي مكان وحيوان آخر لا يؤدي إلى تشويه الملامح الحضرية والعمانية والأضرار الصحية والبيئية.

٢- تخضع أماكن رعاية وتربيه الحيوانات بعد تسجيلها للشروط الواردة في البند (١) من هذه الفقرة لرقابة وتفتيش الصحة البيطرية للمديريات.

٣- تحدد أعداد الحيوانات وأنواعها، وشروط وعوامل تشويه الملامح الحضرية والعمانية والأضرار الصحية والبيئية بتعليمات يصدرها وزير البلديات والسياحة بالتنسيق مع الوزير وهيئة حماية وتحسين البيئة.

ثالثاً : يعاقب عن كل مخالفة بغرامة لا تقل عن (١٠٠,٠٠٠) مائة ألف دينار ولا تزيد على (٢٥٠,٠٠٠) مائتين وخمسين ألف دينار كل من يخالف أحكام بنود الفقرة (أولاً) من هذه المادة.

رابعاً :

١- يعاقب بغرامة لا تقل عن (٥٠,٠٠٠) خمسين ألف دينار ولا تزيد على (١٠٠,٠٠٠) مائة ألف دينار عن كل حيوان، كل من ربي حيواناً خلافاً للأحكام الواردية في الفقرة (ثانياً) من هذه المادة.

٢- تصبح الغرامة ثلاثة أضعاف، فضلاً عن إزالة المخالفة على نفقة المخالف، عند تكرار المخالفة الواردة في البند (١) من هذه الفقرة.

المادة (٩) :

للشخص الطبيعي أو المعنوي تربية الحيوانات الأليفة والسماح بتكاثرها لغرض التجارة أو الانتفاع والهواية الشخصية، وينظم ذلك بتعليمات يصدرها الوزير.

المادة (١٠) :

أولاً : يلتزم مربي الحيوان الأليف بما يأتي:-

١- تربية الحيوان في مكان وبيئة ملائمة، وتوفير الأغذية المسموحة بها، بما يلائم سن ونوع الحيوان وبالكمية اللازمة والصحية، والمستلزمات الأخرى له.

٢- السيطرة على الحيوان في الأماكن العامة، ومنعه من الإضرار بالغير والحفاظ على نظافة بيئه الأماكن العامة.

٣- حماية صحة الحيوان وتطعيمه حسب التعليمات الطبيب البيطري ومعالجته عند المرض.

٤- استخدام وسائل النقل المناسبة والمسموحة عند نقل الحيوانات والطيور بشكل جماعي أو فردي، بما يحافظ على سلامتها وصحتها وتتلاءم مع المعايير المتبعة.

٥- تسجيلها في دفتر صحة الحيوانات.

٦- إخطار المديرية أو الوحدة الإدارية فوراً عند نفوق حيوان أو وجود مرض معدى أو مشترك أو الشك فيه.

٧- عدم إساءة التعامل مع الحيوان، ويشمل ذلك ما يأتي:-

أ. استخدام الحيوان لغرض لا يتلاءم مع طبيعته أو فوق قدرته وسنده.

ب. عدم تهيئة مأوى مناسب وصحي لحمايته.

ج. الإهمال على الوجه الذي ينجم عنه ضرر.

د. حبس أو تقييد الحرية والحركة بما لا يتفق مع طبيعته.

٨. عدم علاجه عند المرض أو علاجه خلافاً للتعليمات الطبية البيطرية.

٩. إجباره على الأسراف في الأكل والشرب بما يضر بصحته.

١٠. استخدامه في المعارض وحملات الإعلانات والأعمال الفنية إذا أدى إلى الإضرار به.

ح. الإيذاء.

ثانياً :

- ١- يعاقب مربي الحيوان الأليف بغرامة لا تقل عن (١٠٠,٠٠٠) مائة ألف دينار ولا تزيد على (٢٥٠,٠٠٠) مائتين وخمسين ألف دينار إذا خالف أي من الالتزامات الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة.
- ٢- تضاعف عقوبة الغرامة الواردة في البند (١) من هذه الفقرة عند تكرار المخالفة.
- ٣- فضلاً عن فرض العقوبة الواردة في البند (١) من هذه الفقرة، للمديرية تسليم الحيوان إلى مأوى لمدة مؤقتة أو بصورة دائمة.

المادة (١١) :

أولاً : يلتزم مربي الكلب أو القط، فضلاً عن الالتزامات الواردة في المادة (١٠) من هذا القانون، بما يأتي:-

- ١- تسجيله لدى المديرية لغرض الحصول على وثيقة التربية وإيواءها في المنازل وال محلات، فيما عدا أوقات التزاوج.
- ٢- تعليق اسم أو رقم أو حرف مناسب وعنوانه في رقبته أو بأي أسلوب آخر معاصر، وتصادر المديرية دون بدل الحيوانات التي ليس لها اسم وعنوان.
- ٣- الحصول على وثيقة الصحة البيطرية التي تثبت التطعيم ضد الأمراض والفحص البيطري، ويتم حجر الحيوانات التي لا تملك وثيقة الصحة البيطرية على نفقة أصحابها إلى حين التأكد من صحتها وتزويدها بالوثيقة الصحية.

ثانياً : يجوز فرض الالتزامات الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة لمربي أي حيوان آخر، ويحدد نوعه بتعليمات يصدرها الوزير عند الاقتضاء.

ثالثاً :

- ١- يعاقب مربي الحيوان بغرامة لا تقل عن (٥٠,٠٠٠) خمسين ألف دينار ولا تزيد على (١٠٠,٠٠٠) مائة ألف دينار إذا خالف الالتزامات الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة.
- ٢- يعاقب مربي الحيوان بغرامة لا تقل عن (٥٠٠,٠٠٠) خمسمائه ألف دينار ولا تزيد على (١,٠٠٠,٠٠٠) مليون دينار إذا خالف التزامات الواردة في هذه المادة عمداً وبقصد الإضرار بالغير.

المادة (١٢) :

أولاً :

- ١- يقوم مربي الحيوان عند تنازله عن الحيوان بعذر مشروع بإخطار المديرية لغرض إيوائه في المأوى.
- ٢- يستمر مربي الحيوان في الحالة الواردة في البند (١) من هذه الفقرة على التزاماته إلى حين تسليم الحيوان المأوى.

ثانياً :

- ١- يعاقب مربى الحيوان الأليف بغرامة لا تقل عن (١٥٠,٠٠٠) مائة وخمسين ألف دينار ولا تزيد على (٥٠٠,٠٠٠) خمسمائه ألف دينار إذا شرد الحيوان خلافاً للإجراء الوارد في الفقرة (أولاً) من هذه المادة.
- ٢- فضلاً عن فرض العقوبة الواردة في البند (١) من هذه الفقرة يبقى مربى الحيوان الأليف مربياً إلى حين تسليم الحيوان للمأوى.

المادة (١٣) :

أولاً : يتم الترخيص باستخدام الحيوان في التجارب للأغراض الطبية والعلمية المسموحة بها بعد موافقة وزارة الصحة أو وزارة التعليم العالي والبحث العلمي وفقاً للشروط التي يحددها الوزير بتعليمات.

ثانياً :

- ١- يعاقب عن كل مخالفة بغرامة لا تقل عن (٥٠٠,٠٠٠) خمسمائه ألف دينار ولا تزيد على (١,٠٠٠,٠٠٠) مليون دينار كل من خالف أحكام الفقرة (أولاً) من هذه المادة.
- ٢- تضاعف العقوبة عند تكرار المخالفة ذاتها.

المادة (١٤) :

أولاً : تشكل لجنة في حدود المحافظات والإدارات المستقلة وفي حدود الأقضية والنواحي حسب الاقتضاء، من رئيس الوحدة الإدارية، وممثل كل من الصحة، والبيئة، والشرطة، والبلديات، والمديرية، وتتولى المهام الآتية:-

- ١- الإشراف على حملات جمع وحجر الحيوانات المريضة والمحتجة إلى رعاية خاصة وتسليمها للمأوى.
- ٢- اتخاذ القرار بخصوص القضاء على أي حيوان يشكل خطراً على حياة الإنسان أو حيوان آخر عند عدم توفر طريقة مناسبة لعلاجه.

ثانياً : تتولى الجهات العسكرية في حدود المعسكرات المهام الواردة في البنددين (١) و(٢) من الفقرة (أولاً) بالتنسيق مع اللجنة الواردة في الفقرة (أولاً) من هذه المادة.

المادة (١٥) :

للمحافظ والمشرف على الإدارة المستقلة والوحدات الإدارية الأخرى بالتنسيق مع الوزارة التعاقد مع الجهات المختصة بالمهام الواردة في المادة (١٤) من هذا القانون بناءً على اقتراح اللجنة.

المادة (١٦) :

إذا وجدت عقوبة أشد للأفعال الجرمية الواردة في هذا القانون في القوانين النافذة فإن العقوبة الأشد هي التي تنفذ.

المادة (١٧) :

للجمعيات والمنظمات المختصة بحماية الحيوانات ونشاطاء مجال الرفق بالحيوان وحماية البيئة تقديم الشكوى حول أي مخالفة لأحكام هذا القانون.

المادة (١٨) :

تنسق وزارات التربية، والتعليم العالي والبحث العلمي، والأوقاف والشؤون الدينية، والثقافة والشباب، وهيئة حماية وتحسين البيئة، ومنظمات مجال الرفق بالحيوان، في حملات نشر ثقافة الرفق بالحيوان والتوعية حول حقوق الحيوانات وكيفية التعامل معها، في المراحل الدراسية وعلى المستوى العام.

المادة (١٩) :

أولاً : تخصص نسبة (٥٠%) خمسين من المائة من واردات الغرامات الواردة في هذا القانون لغرض تنفيذ أحكامه.

ثانياً : يحدد مقدار المكافأة المستحقة للأشخاص المساهمين في جمع الحيوانات السائبة بتعليمات يصدرها الوزير بالتنسيق مع وزير المالية والاقتصاد، والبلديات والسياحة.

المادة (٢٠) :

ينظم ما يلي بتعليمات يصدرها الوزير بالتنسيق مع وزير البلديات والسياحة في الإقليم:-

١- ساحات بيع وشراء الحيوانات ومعارض عرض الحيوانات للتعامل في ضوء القوانين النافذة في الإقليم.

٢- شروط الملاجيء ومستلزماتها.

٣- شروط نقل الحيوانات.

٤- تنظيم عمل شركات ومكاتب تسويق واستيراد وتصدير الحيوانات.

المادة (٢١) :

يصدر الوزير التعليمات الالزمة لتسهيل تنفيذ أحكام هذا القانون.

المادة (٢٢) :

لا يعمل بنص أي قانون أو قرار يتعارض مع أحكام هذا القانون.

المادة (٢٣) :

على الجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

المادة (٢٤) :

ينفذ هذا القانون بعد مضي (٩٠) تسعين يوماً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الأسباب الموجبة

من أجل حماية الحيوانات وتنظيم أسلوب التعامل معها، ولغرض تنظيم المجالات التي لم تنظم في القوانين النافذة في الإقليم ولترسيخ ثقافة الرفق بالحيوان، شرع هذا القانون.

نيجيرفان بارزانى

رئيس إقليم كوردستان

أربيل

٢٠٢٢/٢/٥